

ADAM

**BAKKIE TROOST
MET DE KOFFIETS**

DE ESSENTIE VAN

KERST

**HOOP &
HANDEN
UIT DE
MOUWEN**

AMSTERDAMMER
VAN HET JAAR

Rikko Voorberg

Thema
**LICHT
PUNTJES**

**PLAATS
IN DE
HERBERG?**

No 4
WINTER 2024

Steun de toekomst van uw kerk

Uw gift, onze toekomst:
samen maken we het verschil
Geef voor uw kerk!

Zondagavond met inspiratie Welkom in je zoektocht naar antwoorden en zingeving

Elke zondagavond van 19:00 - 20:00 op een
prachtplek in het centrum van Amsterdam
Engelse Kerk, Begijnhof 48 Amsterdam
www.zondagavondkerk.nl

ROUWEN & VIEREN

13 - 27 DECEMBER 12.00 - 20.00 UUR
MERCATORPLEIN, AMSTERDAM
WWW.ROUWENENVIERENMERCATORPLEIN.NL

De mobiele 'coffee corner'
voor dak- en thuisloze
mensen in Amsterdam

Donateur

Fiets-vrijwilliger

De Koffiets is op zoek naar
enthousiastelingen die zich graag
willen inzetten voor de doelgroep!

Kook-vrijwilliger

Interesse?

Stuur een mailtje naar : info@diaconie.org

COLOFON

ADAM is een uitgave van de Protestantse Kerk Amsterdam (PKA). Met dit magazine willen we alle Amsterdammers, gelovig of niet, inspireren, zich laten verwonderen en hen kennis laten maken met de diepte en inhoud die de Protestantse Kerk in Amsterdam te bieden heeft. De naam ADAM verwijst naar de eerste mens uit het scheppingsverhaal ('mannelijk en vrouwelijk schiep Hij de mens') en naar Amsterdam, dat afgekort als A'dam te lezen valt in deze naam.

ADAM wordt geproduceerd op FSC-papier, van hout uit verantwoord beheerde bossen. De gebruikte inktsoorten zijn bio-inkten, oxydatief drogende inkt. De reactie van de inkt met het papier kun je ruiken wanneer je ADAM openslaat. Het folie waarin we ADAM versturen is 100% recyclebaar en heeft een TUV Austrial BioBased 4 sterren - certificatie.

VORMGEVING Villa Grafica

COVERFOTO Sandra Haverman

DRUKWERK Damen Drukkers

DE MAKERS VAN Z TOT A

Tekstschrijver **Hanna Yoo** heeft van haar hobby's haar werk gemaakt, en houdt zich daarom vooral bezig met muziek, theologie en mensen met een beperking. ♦ Vormgever **Marlijn van der Lans** creëert het liefst vanuit chaos. Kookt graag en houdt van spelletjes. Ze kan goed escaperen uit rooms en denkt op vrijdag vooral aan wijn. ♦ Journalist en podcastmakers **Drees Koren** heeft een hoofd vol ideeën en danst op blote voeten. Thuis zetten haar vier (b)engeltes de boel op de kop. ♦ Antropoloog en interviewer **Bram Kalkman** fietst door het leven, zat vorig jaar al 13.000 kilometer op de trappers en bracht zelfs zijn huwelijksreis fietsend door, van Frankrijk naar Marokko. ♦ **Rosaliene Israël** is bevlogen en stadsbreed predikant-scriba, dol op vernieuwing, en ziet de kerk liefst als een lange tafel op straat, met altijd plaats voor onverwachte gasten. ♦ Niets ontgaat de camera van **Sandra Haverman**. In haar vrije tijd wandelen haar honden met haar door avontuurlijk modderig gebied. ♦ Roze predikant van Amsterdam en - ja echt - Ridder in de orde van Oranje-Nassau **Wielie Elhorst** maakt queer + kerk tot een welkome combinatie. ♦ Eigenwijze fotograaf **Marloes van Doorn** wordt altijd een beetje verliefd op degene die ze mag fotograferen. Dol op natuur, andere mensen en een wereldverbeteraar in het klein. ♦ Na haar werk als communicatiemedewerker fietst **Baukje Burggraaf** door de fietsstraten van Amsterdam, schrijft ze kinderverhalen of vind je haar in de Keizersgrachtkerk. ♦ Sterren- en natuurkundige **Margot Brouwer** loopt diens hele leven al rond met existentiële vragen, en zoekt de antwoorden in filosofie, wetenschap en mystiek. ♦ Hoofdredacteur **Nelleke Bos** zwemt het jaar rond in het IJ, moestuinert en stookt graag vuur.

Protestantse Kerk
Amsterdam

@protestantsamsterdam

Protestantse Kerk Amsterdam

protestantsamsterdam.nl

INHOUD

**8
TWEEGESPREK**

*Hoop met Tim
en Abdelhamid*

**13
HART & ZIEL**

**14
KLAVERTJE DRIE**
Alledaags geluk

**16
INTERVIEW**
met Rikko Voorberg

**22
AGENDA**
Niet te missen

**26
LIEVE STAD**
*Fietsen met een
bakkie troost*

**32
BOEKEN**
voedsel voor de ziel

**34
QUEER**
in de kerk

**35
KERK IN BEELD**
*De Westerkerk
vroeger en nu*

**40
REPORTAGE**
Plek in de herberg?

**46
KUNST**
*Herhalende
motieven*

**48
STILTE**
in de stad

Plaats in de herberg?

Waar haal je de moed vandaan om aan de dag te beginnen, wanneer de wereld in brand lijkt te staan? Als armoede overal is en geweld het nieuws domineert? Zie dan maar een optimist te zijn of te vertrouwen op Gods liefde. Op de cover staat Amsterdammer van het Jaar Rikko Voorberg, die in zijn interview vertelt welke lichtpuntjes hij creëert op de plekken waar die nodig zijn (interview, pag. 16). ADAM zocht Rikko en andere Amsterdammers op die hoop houden dwars door alles heen, die zich niet laten ontmoedigen. Zo gaan stadspredikant Tim Vreugdenhil en professor of Practice Abdelhamid Idrissi met elkaar in gesprek over hoe zij handen en voeten geven aan hun hoop voor de toekomst, en een plaats in de spreekwoordelijke herberg willen bieden aan echt alle Amsterdammers (tweegesprek, pag. 8). Ook straatpastor Hanna Wapenaar deelt uit. Zij startte in 2020 project Koffiets, om kwetsbare mensen die op straat leven te bereiken met een kop koffie en een goed gesprek met wie daaraan toe is (lieve stad, pag. 26). Kortom, ADAM staat vol initiatieven van hoop. Laat het je inspireren.

bereiken. We hebben vier mooie edities neer kunnen zetten met inspirerende, mooie en soms schurende verhalen over de breedte van de Protestantse Kerk in Amsterdam. Helaas is dit de laatste editie van ADAM.

Dit besluit is genomen in de Algemene Kerkenraad (AK) van 1 oktober jl. Dit naar aanleiding van de forse bezuinigingen, die het Kerkelijk Bureau en de wijkkerken de komende jaren moeten uitvoeren om te komen tot een toekomstbestendige kerk met passende meerjarenbegroting. Vanaf 2025 dus geen ADAM meer.

Namens de redactie hartelijk dank voor het lezen van ADAM en voor de mooie feedback en de opbouwende kritieken die we ontvingen.

Wil je op de hoogte worden gehouden over het reilen en zeilen in de Protestantse Kerk Amsterdam? Meld je aan voor onze maandelijkse nieuwsbrief Op de Hoogte via: protestantsamsterdam.nl/opdehoogte

DE LAATSTE ADAM

In maart 2024 verscheen het eerste nummer van ADAM waarmee we de zingeving zoekende Amsterdammer willen

Nelleke Bos

DONATIES WELKOM

Geef de makers
een kopje koffie

Houd mij
Op de Hoogte

INSPIRATIE

*Jij bent het licht
van de wereld.
Een stad op een
heuvel kan niet
verborgen blijven.*

~ MATTEÛS 5: 14, DE BIJBEL

TWEEGESPREK

OVER HOOP

In elke editie van ADAM Magazine gaan twee Amsterdammers met elkaar in gesprek over een relevant thema. Deze editie geven we het woord aan Tim Vreugdenhil, stadspredikant en dominee van de Citykerk en Abdelhamid Idrissi, oprichter van Stichting Studiezalen en professor of Practice Diversiteit en Inclusie aan de Hogeschool van Amsterdam. Beiden hebben het thema van dit gesprek hoog in het vaandel staan: hoop.

Tekst: DREES KOREN Fotografie: MARLOES VAN DOORN

TIM: ‘We gaan het over hoop hebben. Ik weet wel waarom ik voor dit gesprek ben uitgenodigd, want ik heb een boekje uitgebracht met de titel ‘Hoop’. Eens in de twee jaar schrijf ik een trendrede met een thema voor alle kerken in Nederland. Deze keer samen met toekomstonderzoeker Jeanneke Scholtens. We gaan op zoek naar de match tussen wat de kerk aanbiedt en wat de samenleving nodig heeft. Dit keer ontdekten we een grote trend: de algemene hunkering naar hoop in deze tijd. Dus daarom Hoop, geloven in de toekomst. Waar moet je nou op hopen in deze tijd, met alles wat er gebeurt in Gaza, Oekraïne, maar ook in onze stad? Er is zo veel rijkdom, maar veel mensen hebben er helemaal geen toegang toe. Ik ben benieuwd. Wat heb jij met hoop?’

ABDELHAMID: ‘Ik ga heel erg aan op dit onderwerp. Ik heb geleerd om te hopen én te blijven hopen. En dat geef ik graag

Tim Vreugdenhil is stand-up theoloog, oprichter van de Citykerk op de Overtoom, en stadspredikant in Amsterdam. Hij publiceerde samen met trendwatcher Jeanneke Scholtens het boek *Hoop, geloven in de toekomst*.

door aan de duizenden kinderen en ouders die ik tegenkom in mijn werk. Ik denk dat hoop typisch iets is dat je zelf moet ervaren om het door te kunnen geven. Anders is het alleen maar een woord. Neem de gratis Fris Supermarkt. Ik kreeg telkens te horen: doe het niet, je hebt geen tijd, het gaat niet werken, et cetera. Maar mijn antwoord was: kijk naar de realiteit. Het werkt wel. Het is nodig. Je krijg geen hoop als je luistert naar het systeem, dat is een ding wat zeker is.’

‘Wij hebben armoede doorbroken. Dat is alleen maar gelukt omdat we niet hebben opgegeven. Je mag de hoop nooit verliezen. Dat geldt ook voor Stichting Studiezalen (zie kader pag.12, red). Elk jaar moeten we weer overleven. Dan gaan we zo goed als failliet, maar er zijn altijd individuen die wél mogelijkheden zien. Al die kleine sprankelingen; dat geeft hoop. Dat zie ik in alles wat we doen.’

TIM: 'Ik ken je van je projecten. Je hebt een enorme drive. Waar in je leven is dat begonnen?'

ABDELHAMID: 'Ik kan niet één moment aanwijzen, en ik kan maar beter ook niet mijn hele biografie nu vertellen, haha, maar wat ik vaak aanhaal in mijn lezingen is wat mijn vader tegen me zei toen ik een stageplek zocht. Ik studeerde bouwkunde en kreeg op mijn sollicitatiebrieven vaak niet eens een reactie, en verder afwijzing na afwijzing. Dat was heel ontmoedigend. Mijn vader zei: 'Ga naar een bouwkeet. Klop aan en laat ze je glimlach zien.' En dat heb ik gedaan. Bij vijf bouwketen klopte ik aan. Ook in de nieuwbouw waar jij woont, Tim, De Kolenkit, daar heb ik destijds aangeklopt bij de bouwkeet. Wat gebeurde er? Mensen zagen voor het eerst een Abdelhamid. Die kenden ze nog niet. Die avond werd ik door alle vijf de bouwketen teruggebeld. Ik kreeg weer hoop. Ik realiseerde me: we zijn allemaal mensen. Mooie mensen. Maar sommige mensen zijn onwetend.'

TIM: 'Ik ben opgegroeid in de jaren tachtig in Overijssel in een christelijk milieu. Daar dachten we destijds dat je buiten het geloof geen echte hoop kon hebben. Op dat vlak heb ik in de loop van mijn leven heel veel bijgeleerd, vooral in Amsterdam. Hoop is een cadeau, of je nu wel of niet gelovig bent. Er zijn veel definities van hoop. Mij inspireert de definitie 'hoop is leven met opgestroopte mouwen'. En de Bijbelse definitie, die te maken heeft met dat God juist daar begint waar menselijk gezien sprake is van een hopeloze situatie.'

ABDELHAMID: 'Ik heb jarenlang gezocht naar het antwoord op de vraag 'wanneer is een kind nu echt geholpen?'. Zo'n kind is ambitieus, knap, grappig, en met wat huiswerkbegeleiding gaat hij zo van een vier naar een acht op zijn rapport. Zo gefikst. Maar door de directe omgeving ligt hij wakker. Onze missie is een goede nachtrust voor ieder kind en dat biedt hoop. De rust hebben om te kunnen geloven, hopen, dromen. Als de kinderen niet goed kunnen slapen, betekent het dat er zorgen zijn. En dat willen we verzachten, voor ouders, broers en zussen.'

TIM: 'Om te kunnen slapen, moeten een aantal basisvoorwaarden in orde zijn, denk ik.'

ABDELHAMID: 'Klopt. Je ziet dat gezinnen opgeven. Als ze geen toegang hebben tot zaken als eten, maandverband, een stageplek. En als je als kind merkt dat je moeder uitcheckt,

dan ben je verloren. Daarom richten we ons nu meer op het héle gezin.'

TIM: 'Je houdt je ook bezig met inclusie. In welke termen benoem je de gezinnen waar je mee werkt?'

ABDELHAMID: 'Gezinnen in arme wijken waar veel mensen schulden hebben. En in die wijken alle kinderen, hoe je er ook uitziet en wat je ook gelooft. Mensen weten ons te vinden, we hebben zelfs wachtlijsten.'

TIM: 'En hoe zorg je dat je hoopvol blijft? Bij mij is hoop een constante. Het is als een reservoir, soms wat voller, en soms wat leger. Vergelijk het met een batterij; je moet zorgen dat hij opgeladen is. Dat doe ik door bewust in te pluggen op hoopvolle verhalen, zowel in de realiteit als bijvoorbeeld in films. Ik probeer de hoop echt in te drinken. In ons boek noemen we dat de drieslag. Als je wilt leren hopen, ga je (1) eerst anders kijken, vervolgens doe je (2) introspectie, en check je bij jezelf wat jij gelooft, en ten slotte (3) ga je handelen; ik noem dat opgestroopte mouwen *power*. Veel mensen willen meteen naar stap drie, maar dat kan ook tot uitputting leiden, of tot cynisme. Is jouw batterij vol?'

ABDELHAMID: 'Soms voelt het eenzaam om door te gaan als je maar blijft horen dat iets niet kan. Wij lopen in ons werk voor op de actualiteit. De grote massa weet nog niet wat er speelt, dus daar hebben we mee om te gaan. Maar als ik zie hoe het leven van een kind verandert, of als ik alle voiceberichten hoor van de mensen die we geholpen hebben, kan ik niet anders dan hoopvol zijn.'

TIM: 'Die succesverhalen zijn zo waardevol.'

ABDELHAMID: 'Wat er nog nodig is, is dat we mooie mensen die zich willen inzetten

Abdelhamid Idrissi werd Amsterdammer van het jaar 2018 en is professor of Practice Diversiteit en Inclusie aan de Hogeschool van Amsterdam. Zet zich in voor gelijke kansen en om overdracht van intergenerationele armoede te doorbreken. Hij is oprichter van Stichting Studiezalen en van gratis supermarkt Fris.

voor een ander op een duurzame manier aan ons kunnen binden. Mijn collega noemt het *the coalition of the willing*. Coalitie van de mensen die het voelen, die het willen. Voor de lange termijn, zodat we niet elk jaar in onzekerheid zo ongelofelijk hard moeten werken.'

TIM: 'In ons boek pleiten Jeanneke en ik voor het Plein van Hoop. Een ruimte voor hoopbrengers uit alle religies. Levensbeschouwers zijn als hoopbrengers bedoeld. En ik hoop dat over een tijdje ook niet-religieuze Amsterdammers de weg naar dit Plein van Hoop kunnen vinden.'

ABDELHAMID: 'Ik hoop dat de politiek zich ook met hoop gaat bezighouden, in plaats van al dat doemdenken.'

TIM: 'Mijn eenvoudige wens is dat elke Amsterdammer hoop heeft. In mijn vak spreek ik veel mensen, ook op bankjes als dit, en er is veel wanhoop. In ons boekje pleiten we voor hoopkunde op de basisschool. Want hoe leer je zoiets? Tot nu toe moet je geluk hebben met je ouders. Ik zie geen roze wolk, maar wil ook nooit opgeven. Dat je, ook als je tien keer je neus stoot, toch doorgaat. En ook ik heb dromen. Ik moet denken die beroemde speech van Martin Luther King, waarin hij zegt: 'De dag dat onze kleinkinderen niet meer beoordeeld worden op hun uiterlijk.'

'Soms voelt het eenzaam om door te gaan als je maar blijft horen dat iets niet kan'

‘Hoop is als een reservoir, soms wat voller, soms wat leger’

ABDELHAMID: ‘Ja. Maar de kids doen dat al hè? Alleen gebeurt er iets als ze ouder worden, waardoor ze het afleren. Hoe kunnen we dat voorkomen? Ik zie dat kinderen kunnen dromen. Maar niet iedereen gelooft dat die dromen waarheid kunnen worden. Daar is hoop voor nodig. Dat wens ik alle mensen toe. In de praktijk zien we: als iemand een succesje beleeft, dan wil hij dat doorgeven aan een ander. Dat noem ik de *pay it forward*-mentaliteit.’

TIM: ‘Inderdaad. Hoop is iets dat je doorgeeft. Je kunt niet in je eentje ontzettend hoopvol zitten zijn. Heeft het voor jou ook een religieuze invulling?’

ABDELHAMID: ‘Jazeker. Ik ben islamitisch. Een van mijn drijfveren is: alles is *meant to be*, zoals God het geschreven heeft. Als ik jou iets moois geef, schrijf ik mee aan een mooie toekomst. En zo kunnen wij de toekomst schrijven zoals het geschreven is.’

TIM: ‘Ik snap wat je bedoelt. Daarin zit een soort ontspannenheid, versus de krampachtige gedachte: de toekomst is leeg, dus ik ben honderd procent zelf verantwoordelijk. Dat is zwaar. Het christendom beschouwt de toekomst als een geschenk. Tegelijkertijd is God geen excuus om niets te doen.’

ABDELHAMID: ‘Geloof is ook geloof in anderen.’

TIM: ‘En in jezelf.’

Stichting Studiezalen streeft naar kansengelijkheid voor alle kinderen in Amsterdam. De stichting faciliteert goede plekken voor kinderen en jongeren in achterstandswijken om hun schoolwerk te doen. Zie studiezalen.com

TEKST BAUKJE BURGGRAFF
BEELD PRIVÉ-ARCHIEF

HART en Ziel

Wat je met hart en ziel doet, geeft je vleugels. Dat doet ertoe in het leven. ADAM zet elke editie iemand met een missie in the spotlight.

Floortje Sijpestein (49), werkzaam bij de gemeente Amsterdam, woont sinds 2023 in de leefgemeenschap Westerwijk met haar man en hun twee jongste kinderen. Zij willen als gezin van betekenis zijn voor anderen.

‘Wij wonen nu meer dan een jaar in de christelijke leefgemeenschap Westerwijk in Amsterdam-West. De bewoners van Westerwijk willen er zijn voor elkaar en de buurt. Belangrijk is de buurtmaaltijd iedere dinsdag, door vrijwilligers voorbereid. De hobbykoks regel ik en één keer per maand kook ik en doe de boodschappen.’

We koken een voedzame, gezonde maaltijd met groente, een toetje en koffie of thee. Het menu is altijd seizoensgebonden: als het bloemkooltijd is, dan eten we bloemkool. Er wordt een vegetarische variant en één met vlees aangeboden.

Help je mee de keuken van Westerwijk te vernieuwen? Jouw gift zorgt ervoor dat onze buurtgenoten kunnen blijven genieten van de warme maaltijden. Bij voorbaat dank voor je steun.

Sommige mensen hebben geen groot budget en stellen een stukje vlees op prijs. De maaltijd kost € 4,-. Als je het niet kunt betalen, is daar altijd een oplossing voor. Lukt het niet om je op te geven, doordat je geen internet of Whatsapp hebt? Geen punt, je kunt gewoon aanschuiven.

Meestal komen er 25 tot 30 mensen. Het is een bonte

verzameling van jong en oud, gezinnen en alleengaanden met verschillende geloven. Veel deelnemers kijken echt uit naar de wekelijkse maaltijd. Sommige bezoekers hebben niet zoveel familie of vrienden: het is gewoon heel gezellig en we leven met

elkaar mee.

Om de maaltijden te blijven kunnen koken, is een nieuwe keuken essentieel. Laatst begaf de vaatwasser het, en ovenschotels kunnen we niet meer maken, want de oven is ook stuk gegaan.

Vanuit mijn geloof wil ik er echt zijn voor anderen. Door te koken voor de buurtmaaltijd geef ik handen en voeten aan mijn geloof. Het gedeelte uit Jesaja 58: vers 7-11 spreekt mij erg aan: ‘Voed de hongerige en wees er voor de armen.’ Dit voelt voor mij heel goed, het is een stukje bestemming: in Westerwijk wonen en er voor de buurt zijn!’

‘Door te koken geef ik handen en voeten aan mijn geloof’

KLAVERTJE DRIE

ALLEDAAGS GELUK

We dromen zo vaak van het grote geluk, het vinden van dat ene klavertje vier. Het bijna onbestaanbare ultieme geluk. Als we die loterij winnen, we dat huis hebben, die kinderwens vervuld is, of er vrede op aarde is, dán zal het leven geslaagd zijn. Intussen hoeven we niet werkeloos te wachten. De kunst is om de klavertjes drie te zien die op je pad komen. Kleine gelukjes.

*Samengesteld door BAUKJE BURGGRAAFF EN NELLEKE BOS
Beeld SHUTTERSTOCK*

✦

Een klavertje drie valt in de regel niet op, maar kijk nu eens goed, en zie hoe prachtig het is.

ALS 100-JARIGE BEN IK ZO GELUKKIG

...dat ik nog in staat ben zelf de boodschappen voor mijn dagelijkse levensonderhoud te doen. Ik ga daarvoor met behulp van een rollator naar een klein winkelcentrum op 5 minuten loopafstand, gemiddeld eenmaal per week. Bij de ingang van dat centrum staan containers voor de verschillende soorten afval. Afgelopen vrijdag ging ik daar boodschappen doen met op de rollator een zak met plastic afval. Een mij tegemoetkomende man groette niet alleen, maar bood ook aan om voor mij dat afval naar de container te brengen. Omdat ik toch daarheen moest voor de boodschappen, heb ik voor die aanbieding bedankt, maar het gaf mij wel een geluksmoment. ~DICKY BAARS

WAT IS JOUW KLAVERTJE DRIE VANDAAG?

ADAM vroeg aan bezoekers van het Feest van Erkenning naar hun klein geluk. Ze deelden hun klavertjes drie:

- ✦ 'Als ik 's ochtends door een stille stad naar mijn werk loop, en de zon schijnt.'
- ✦ 'Mensen helpen op weg in hun leven, stukje bij beetje.'
- ✦ 'Met de tram door Amsterdam.'
- ✦ 'Mijn kleinzoon Ezra!'
- ✦ 'Spelletjesavond met het gezin.'
- ✦ 'Een verrassend figuurtje in mijn latte. Vanochtend zelfs van een klavertje!'
- ✦ 'Wat klein lijkt, kan groots worden, en dan weer zelf klein. En soms pas wanneer het voorbij is gegaan, komt het beseft: dit was geluk!'

Deel je geluk!

RIKKO VOORBERG:

'Ruimte maken voor wat er niet mag zijn'

Wie eind december over het Mercatorplein loopt, treft daar een glazen kas aan. Een publieke plek om stil te staan bij rouw en een kaarsje te branden. Het is maker en theoloog Rikko Voorberg ten voeten uit: creatief op zoek naar de waarde van het christendom buiten de kerk. Om juist aan de rafelranden en in het donker licht te vinden. Zijn aanpak levert hem de titel Amsterdammer van het Jaar op. Wat drijft hem?

Tekst BRAM KALKMAN | *Beeld* SANDRA HAVERMAN

'Een klein beetje toewijding heeft al zo'n impact'

Hoe is het om Amsterdammer van het jaar te zijn?

'Het is een bizarre eer. Dat jouw naam uit de envelop komt van burgemeester Femke Halsema, die zegt: 'Rikko Voorberg!', dat is heel raar en fantastisch. Het is een erkenning voor het werk van mijzelf, maar ook van zoveel mensen. Het is erkenning van iedereen die heeft meegeholpen aan Rouwen & Vieren en al die andere projecten – of het nu gaat om 'We Gaan Ze Halen' of kerkelijk pionieren in Amsterdam. Die zeggen 'yes, één van ons!' We wilden als kerkplanters altijd tot zegen zijn in de stad. Dat zit diep in onze zelfgegeven opdracht. Dat dat erkend wordt in seculier Amsterdam is echt heel tof.'

Jouw nominatie was voor Rouwen & Vieren. Wat is dat voor project?

'Rouwen & Vieren begon zo'n vier jaar geleden in Amsterdam-West. Van een vriendin en buurtgenote Antje kreeg ik tijdens een project dat we deden over eenzaamheid, de vraag: 'Kun je niet een keer ruimte maken voor rouw?'. Die vraag ging over haar ervaring met rouw, hoe haar dochtertje Hope was overleden een jaar ervoor. Hope had twee dagen geleefd. In het begin staan nog veel mensen om je heen; daarna ook wel, alleen het wordt steeds moeilijker hoe je dat dan doet. Uiteindelijk, na een jaar, zegt zij: 'Er is geen taal, er is geen cultuur, er zijn geen vormen, er is niets voor rouw.'

Toen heb ik haar gevraagd wat er nodig was en ze zei: rouw heeft niet veel meer nodig dan ruimte om er te mogen zijn. En zo kwamen Antje en ik uiteindelijk op die glazen kas midden op het plein in de laatste twee weken van december. Terwijl je onderweg bent naar de supermarkt of naar het café, staat daar opeens een kas waar je een kaarsje kunt branden. Transparant glas, want het hoort bij het leven. En dat in de moeilijkste periode van het jaar,

de gezellige decembermaand. Dat is voor mensen echt fantastisch en heftig ook. Er zijn er die niet naar binnen durven, maar er zijn ook mensen die naar binnen stappen en niet meer weg willen omdat hun rouw er eindelijk mag zijn.'

Hoe past dit project in de manier waarop jij theoloog wilt zijn in de stad?

'Ik ben opgeleid tot dominee en wilde dat niet worden. Tenminste niet op de reguliere manier. Mijn belangrijkste vraag tijdens de studie was heel wezenlijk: 'Hebben we het christendom begrepen als christenen?,' want het lijkt alleen te weerklinken binnen de muren van de kerk. Kan het zijn dat we de woorden hebben meegenomen, maar de inhoud zijn vergeten?

Dus dacht ik: 'Dan moet ik eigenlijk zijn bij mensen die liefde hebben voor deze wereld, maar een hekel hebben aan het christendom. Als zij zeggen: 'We vinden het christendom dan wel echt ellendig, maar er is iets in dat verhaal wat de wereld nodig heeft', dan hebben we misschien goed nieuws voor de wereld te pakken. Met theatermakers, kunstenaars en ondernemers was dat de zoektocht: wat is hier echt nodig, in die wereld buiten de kerk? Rouwen & Vieren blijkt daar iets van te zijn. Op de plek waar je niet preekt, waar je geen antwoord hebt, waar je niet eens het licht aansteekt, maar waar je puur ruimte creëert voor het donker, wordt er opeens genade en hoop ervaren. Dan blijkt je grootste pijn ook een uiting van liefde te zijn. Je donker voelt als een soort licht.'

Dat is de rode lijn door jouw werk hè, dat licht vinden juist in het donker, door ruimte te geven aan wat we liever wegstoppen?

'Ja, precies. Het is hetzelfde met de *Walk of Shame*, langs de grens van Europa. Daar houden vluchtelingen zich verborgen in tentjes in de bossen, maar je kunt er gewoon heen. In Calais, Duinkerke,

Bosnië of in Ter Apel. Het is super ongemakkelijk om langs te komen zonder dat je kunt helpen. Maar het is één van de mooiste dingen die je kunt geven: tijd, ontmoeting, verbinding – thee aannemen of eten. Mens zijn.

Daar zit schaamte bij. Schaamte is een rot-erotie. Het isoleert je. Maar als je in een relatie kunt zeggen dat je je ergens voor schaamt en de ander aanvaardt dat, is er opeens een verdiepte connectie. Zo zeggen we bij de *Walk of Shame*: 'Ik schaam me dood voor wat jou wordt aangedaan, het is zó onrechtvaardig.' Een Afghaanse jongen op Lesbos zei: 'Dat jij dat zegt, verandert mijn hel voor even in een hemel.'

Ik ben opgeleid tot dominee en wilde dat niet worden

RIKKO VOORBERG:

Domineeszoon Rikko Voorberg (1980) is theoloog en doet zijn werk overal waar hij dat nodig vindt. Soms op onverwachte plaatsen en onverwachte manieren. Zo is hij (mede-) oprichter van de PopUpKerk, de Kas, de Vluchtkerk en Wij Gaan Ze Halen. Ook via festival en theater bereikt Rikko mensen. Hij is in juni '24 Amsterdammer van het Jaar geworden.

Waarom zou iemand dat zeggen? Ik geef niets. Ik kom geen tenten brengen of de situatie veranderen. Maar er komen woorden die erkennen dat de situatie niet klopt. Dan ontstaat er ruimte en lucht. Voor mij is dat de herontdekking van het christendom en het evangelie. Dat het er misschien helemaal niet over ging dat we de boel oplossen, maar dat we erkennen dat het er allemaal niet zo florissant bij ligt. Dat het pijn doet. Breek dan eens brood en drink er wijn of druivensap bij en zie wat er gebeurt.'

Durf eens te kijken naar wie je werkelijk bent

Waarom heb je dit bordje van 'De Spiegelkapel' meegenomen?

'De teksten van het christendom hebben een functie van jezelf spiegelen aan jezelf. Durf eens te kijken naar wie je werkelijk bent, met al je schoonheid en kwetsbaarheid, kracht en zwakte. Samen met mijn vrouw Joanne maakte ik ooit de Spiegelkapel op het Graceland Festival. We hadden veel spiegels verzameld en daarvan een kapel gemaakt, die als een soort slakkenhuis naar binnen toe draaide. Mensen konden er binnen komen. Aan het begin stond een tekst van Rowan Williams, die schreef: 'Het gaat in de kerk niet om de vraag of je veilig bent in de handen van God, maar of God veilig is in jouw handen.' Het besef dat dat natuurlijk in de meeste gevallen niet zo is, maar wel de intentie om er ruimte voor te maken in al je kwetsbaarheid, ja, dat vond ik een fantastische zin. En dan naar binnen stappen en jezelf eindeloos herhaald in de spiegels zien, super confronterend. Als ik nu kijk naar mijn meeste werk, dan heeft het allemaal ergens daarmee te maken.'

Wat zie je als je in de spiegel van deze stad kijkt?

'Lang geleden was ik in New York voor een training over gemeentestichting bij Tim Keller. Iemand zei: 'Elke stad heeft zijn afgod.' Een afgod is een heiligmaking van iets wat in zichzelf goed en mooi is, maar wat dan absoluut wordt verklaard en wat daarmee gelijk ook jezelf opeet. En toen dacht ik: 'wat is dat dan voor Amsterdam? In sommige steden is dat geld, het kan eten zijn of werken. In Amsterdam is het vrijheid, absoluut. Daardoor is het hier heel fijn leven als je nieuwe dingen wilt maken, zoals een kas op een plein ergens in de stad. En tegelijkertijd is het zo moeilijk voor mensen, inclusief mijzelf, om me te binden, te verbinden, trouw te zijn, me te beperken, dingen te missen die ik ook zou

kunnen meemaken. Dus mijn leven zit nog steeds rammetje vol met dingen die kunnen.

Toewijding is echt de uitdaging. Dat je er niet alleen bent zo lang het werkt of fijn is voor jou, maar even durft te blijven. Je merkt het bijvoorbeeld bij de leefgemeenschap Het Rozenhofje, waarin ik woon. In coronatijd woonden we hier pas een half jaar. We zaten op het steigertje, en de overburen, die we eigenlijk nauwelijks nog kenden, zaten daar een wijntje te drinken aan de andere kant van de gracht. Ze zeiden: 'Jullie zijn een aanwinst voor de buurt.' Ik dacht: hoe dan? We zitten gewoon op straat te eten. Maar precies eigenlijk dat. Dat je er bent. Dat je niet alleen maar aan het werk bent. Een klein beetje toewijding heeft al zo'n impact.'

Als afsluiter: wat kunnen mensen zelf doen met jouw manier van denken als je niet direct de creatieve maker van zo'n initiatief bent?

'Ik denk dat een heel belangrijke vraag om jezelf te stellen is: 'waar is in jouw community, jouw straat of jouw leven geen ruimte voor?' Wie hoort er niet bij? Wat er niet mag zijn, wie een buitenstaander is, zou zomaar eens precies kunnen zijn wat je nodig hebt om de boel te openen, bevrijding en heling te brengen. Op een paradoxale manier brengt dat wat je vreest, zomaar dat wat je nodig hebt.'

In december staat de kas van Rouwen & Vieren weer op het Mercatorplein en op zoveel andere plekken in het land. Welkom om langs te komen. En wil je helpen als vrijwilliger, neem dan contact op met Rikko via info@popupwerk.nl

DECEMBER // JANUARI // FEBRUARI

agenda

De Amsterdamse agenda waar je blij van wordt. Scherp je geest en voed je ziel van concert tot meditatie, van gebed tot debat.

NOV Leven zonder God?

Lezing en debat met filosoof Rik Peels over wat gelovigen kunnen leren van atheïsten (en andersom).

Do. 28 nov. 20.00 uur, Noorderkerk, noorderkerk.nl, aanmelding en info: johan.visser@noorderkerk.nl

December

DEC Matineeconcerten Sloterkerk

8 dec: het internationaal Ceciliakoor uit Den Haag met beroemde Christmas Carols in een sfeervolle kerstambiance. 19 jan: het strijkerstrio van de aan het Koninklijk Concertgebouworkest verbonden met o.a. violiste Suzanne Niesporek 2 feb: het LUMAKA ensemble: strijkers en harp. **Zo. 8 dec. 19 jan. en 2 feb. 15.00 uur, Sloterkerk, in 2024: € 12,- in 2025: € 15,-, kinderen gratis, sloterkerk.nl**

DEC Nicolaasvesper

Een oecumenische vesper van de Raad van Kerken om de verjaardag van Sint

Nicolaas, beschermheilige van zeelieden en van onze stad, te vieren. Het Ensemble Quadrivium voert o.a. een motet uit uit 1275 tot eigentijds werk van Arvo Pärt. M.m.v. cantor Herman Mussche en organist Christiaan Winter (orgel). Er zijn ook lezingen en gebeden. **Zo. 8 dec. 18.30 uur, Oude Kerk, oudekerk.amsterdam**

DEC Kerstmarkt in en rond de Nieuwendammerkerk

Op de traditionele kerstmarkt is weer van alles te beleven. Verschillende tafels om te snuffelen naar bijzondere vondsten, kerstartikelen, kerststukjes, sieraden, natuurproducten, boeken, puzzels... Voor de kinderen is er kerstknutselen en het kerstverhaal in de kerk. Er is kerstzang door onze koren: het Nieuwendammerkerkkoor, het interkerkelijk koor Quo Vadis, Dubbelkwartet Nieuwendam en het Nieuwendammer Shanty koor. Kom genieten van glühwein, erwtensoep en een broodje warme

worst en ander lekkers. **Za. 14 dec. 12.00 uur, in en rond de Nieuwendammerkerk**

DEC Nine Lessons and Carols in de Sloterkerk

Een Evensong in de vorm van *Nine Lessons and Carols*. Het Sloten Evensong Choir zingt kerst- en adventsliederen afgewisseld met het lezen van Bijbelteksten. U krijgt ruim de gelegenheid om mee te zingen. **Za. 14 dec. 17.00-18.00 uur, Sloterkerk, meer info via Joke Baars: jbaars57.jb@gmail.com**

DEC Muziekdienst met componiste Kate Moore in de Oude Kerk

De Australische componiste Kate Moore is te gast tijdens de kerkdienst van de Oudekerkgemeenschap. Zij vult de preek muzikaal in. De Sweelincqcantorij zingt. Na afloop is er koffiedrinken en een *meet&greet* met Kate Moore. **Zo. 15 dec. Oude Kerk, 11.00 uur, oudekerk.amsterdam**

Kerstreis door de Jordaan

Zie pagina 40-45 voor details. **Wo. 18 dec. 16.00 uur, Noorderkerk, meer info en aanmelden via de website noorderkerk.nl**

DEC Maandelijks lunchdiensten in de Noorderkerk

Elke derde zondagmiddag van de maand organiseert de Noorderkerk een viering rondom een lunch met daarin gebed, verdieping uit de Bijbel, gesprek en ontmoeting. Thema dit seizoen: 'Kijken met andere ogen'. Hoe kun je zo naar jezelf, naar de ander en naar onze stad kijken dat je daarin iets ontdekt van God, geloof, hoop en liefde? **Zo. 15 dec, 19 jan, 16 feb, 16 mrt. 20 apr. 18 mei, 15 juni, 20 juli, vanaf 12.15 uur Noorderkerk, noorderkerk.nl, meer info via buurtdominee Dick Wolters: dick.wolters@noorderkerk.nl**

DEC Zinnig Eten: het grote kerstdiner

Genieten van heerlijke gerechten en aansluiten voor ontmoeting van andere zinzokers. De maaltijd wordt georganiseerd door de Protestantse Diaconie Noord en Zinnig Noord, een open community rond zingeving.

Di. 17 dec. 18.00 uur, De Ark (Noord), meer info via: info@zinnignoord.nl, zinnignoord.nl/agenda

DEC Verhaal van kerst

In Het Verhaal van kerst wordt deze eeuwenoude traditie in de hedendaagse tijd vormgegeven. Predikant-ondernemer Ruben van Zwielen vertelt een geëngageerd en persoonlijk verhaal, afgewisseld met muziek, waarbij hij reflecteert op de huidige tijd. **Wo. 18 dec. 20.30 uur, De Thomas, info en opgave via: secretariaatdenieuwepoort.org**

Kijk voor de volledige actuele agenda op protestantsamsterdam.nl

DEC Festival of Lessons and Carols in de Westerkerk

Het 'Festival of Lessons and Carols' wordt door de Westercantorij uitgevoerd. Het is een liturgische vorm van lezingen afgewisseld met advents- en kerstliederen uit de Engelse traditie. **Zo. 22 dec. 19.00 uur, Westerkerk, westerkerk.nl**

DEC Jeruzalemkerk: Kaarsjes in de Baarsjes

Zie pagina 40 tot 45. **Di. 24 dec. 20.00 uur, Jeruzalemkerk, jeruzalem-kerk.nl**

DEC Met Bach het jaar uit' in de Westerkerk

Recent winnaar van de Nederlandse Muziekprijs Laurens de Man, verzorgt 'Met Bach het jaar uit'. **Ma. 30 dec. 20.00 uur, Westerkerk, € 15,-, kaarten via Eventbrite of duyschotstichting.nl, € 17,50 aan de deur; tot 16 jaar gratis, westerkerk.nl**

DEC Syluespers in de Oude Kerk

Oecumenisch avondgebed om het jaar af te sluiten. **Di. 31 dec. 18.30 uur, Oude Kerk, oudekerk.amsterdam**

Januari 2025

JAN Choral Evensongs in de Oude Kerk

De vorm van vieren van Choral Evensongs komt uit de Anglicaanse kerk. De Evensong wordt bijna helemaal meerstemmig gezongen, door de zangers van Cappella Oude Kerk. Naast muziek is er ook gelegenheid tot verstillings.

Zo. 5 jan. en 2 feb. 18.30 uur, Oude Kerk, oudekerk.amsterdam

JAN Nieuwjaarsconcert in de Westerkerk

Het nieuwe jaar geopend met een vrolijk en spectaculair nieuwjaarsconcert door cantor-organist Evan Bogerd. **Za. 11 jan. 20.00 uur, Westerkerk, € 15,-, kaarten via Eventbrite of duyschotstichting.nl, € 17,50 aan de deur, tot 16 jaar: gratis, westerkerk.nl**

JAN Lezen in de Bijbel – de Basics

Maak in drie avonden kennis met het meest gelezen boek van de wereld. **Di. 14, 21 en 28 jan. 20.00 uur, Noorderkerk, info en aanmelding: noorderkerk.nl**

Taizeviering Nassaukerk

FOTO: MARILOES VAN DOORN

JAN Week van gebed

De Week van gebed voor eenheid van christenen staat in 2025 in het teken van de eerste oecumenische geloofsbelijdenis met het thema: Ja, ik geloof. **Bijvoorbeeld in De Binnenwaai: zo. 19 jan. 11.00 uur en do. 23 jan. 20.00 uur of de Oude Kerk: zo. 19 jan. 18.30 uur De jaarlijkse gebedsweek vindt plaats van 19 tot en met 26 jan. Meer info: weekvangebed.nl**

JAN Kerkatelier in de Oude Kerk

Het Kerkatelier duurt ongeveer 20 minuten en is onderdeel van de reguliere kerkdienst. Er vinden in alle hoeken van de Oude Kerk verschillende activiteiten plaats, zoals meditatie, uitleg, muziek maken en iets creatiefs. **Zo. 19 jan. 11.00 uur, Oude Kerk, oudekerk.amsterdam**

Zenith trio

Tip van de redactie

'Kerst heeft veel gezichten. Voor veel mensen gaat het om samen zijn, iets extra's doen voor elkaar, en om vertrouwde rituelen. Kerst is ook: naar binnen keren. Een glimp zien van iets groters dan onze gewone-mensenlevens. In de agenda zie je veel van die verschillende aspecten terug. Concerten, koren, gezamenlijke maaltijden en bezinning op het kerstverhaal. Het is er allemaal. Kies wat bij jou past. Kijk op protestantsamsterdam.nl/kerst voor een overzicht van alle activiteiten en diensten van de Protestantse Kerk Amsterdam in de kersttijd.'
~ Nelleke

JAN Het Zenith Trio treedt op in De Thomas

Het Zenith Trio is een jong en bijzonder kamermuziek-ensemble bestaande uit Ileana Termini, Elizabeth Goh en Mafalda Oliveira. Het Zenith Trio speelt een aantal eigen arrangementen (van componisten als Shostakovich en Arensky), en twee nieuwe stukken, gecomponeerd door Maarten ter Horst en Daniel Ferreira. **Zo. 19 jan. 16.00 uur, De Thomas, dethomas.nl**

JAN Concert van kamerkoor Venus in De Thomas

Concert *Blatt um Blatt* van kamerkoor Venus met expressieve klaagzangen van Di Lasso en Krenek, de tragiek van Brahms' *Fünf Gesänge* en de dubbelkorige Mis van Frank Martin. **Zo. 26 jan. 15.00 uur, De Thomas, dethomas.nl**

Ds. Clifton Walker en ds. Gréteke de Vries geven leiding aan het leesproject Zwart-Wit

JAN Leesproject Zwart-Wit van het Leerhuis Amsterdam

Het Leerhuis Amsterdam draagt bij aan bezinning op kerken en slavernij. Mensen van kleur en witte mensen gaan het gesprek aan, dat o.a. gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in het nu: openlijk en onderhuids. **Do. 30 jan. 27 feb. 27 mrt. 1 mei, 19.30 - 21.30 uur, Muiderkerk, Bezinningsboekje € 7,50 te bestellen via: predikant@muiderkerk.nl, info en opgave via: leerhuisamsterdam.nl**

Februari 2025

FEB Zorgen bronnen van onze beschaving voor analyse en oplossingen?

Bieden de bronnen van onze beschaving, zoals de Bijbel en andere religieuze en spirituele bronnen, een richting voor analyse en oplossingen? Met: Erik Borgman, emeritus hoogleraar Publieke Theologie aan de universiteit van Tilburg en scriba van de Protestantse Kerk Amsterdam theologe Rosaliene Israël. Georganiseerd door het Leerhuis Amsterdam, die zinvol wil samenleven en een bijdrage wil leveren aan het maatschappelijk gesprek over polarisatie. **Za. 8 feb. 14.30-17.30 uur, Keizersgrachtkerk, meer info: leerhuisamsterdam.nl**

FEB 'Op zoek naar God' in de Noorderkerk

De Noorderkerk start met een nieuwe serie 'Op zoek naar God; een gezamenlijke ontdekkingstocht'. In zeven avonden bespreken deelnemers verschillende sleutelverhalen uit de Bijbel. **Di. 11, 25 feb. 4, 18, 25 mrt. 1 en 8 apr. 20.00 uur, Noorderkerk, info en aanmelding via: noorderkerk.nl**

FEB 'Het Hoge Woord' in de Oude Kerk

Tijdens de zondagse dienst wordt de preek verzorgd door een gastpreker. Gastprekers verwerken hun eigen ervaringen en visie op Bijbelteksten. De gast voor deze zondag wordt nog bekend gemaakt. O.a. schrijver Joris Luyendijk en journalist Kysia Hekster waren eerder gastpreker bij 'Het Hoge Woord'. **Zo. 16 feb. 11.00 uur, Oude Kerk, oudekerk.amsterdam**

FEB Zondagmiddagconcert Cocoliche Trio in De Thomas

De muzikanten van het Cocoliche Trio voelen liefde voor Zuid-Amerikaanse muziek en jazz. Hun muziek is geïnspireerd door artiesten variërend van Brad Mehldau tot Radiohead. Het Trio speelt het debuutalbum CABERNET, dat in oktober 2024 uitkwam. **Zo. 16 feb. 16.00 uur, De Thomas, cocolichetriomusic.com**

DE LENTE IN!

Braambosgebeden in de voorbereidingstijd van Pasen

Met de start van de veertigdagentijd, de voorbereidingstijd van Pasen, zijn er weer Braambosgebeden, dat mooie verstilde half uur aan het eind van de vrijdagmiddag rond het Brandend Braambos in de Westerkerk. **Vr. 7, 14, 21, 28 mrt. 4 en 11 apr. 17.00 uur, Westerkerk, westerkerk.nl**

Wereldgebedsday

Op de eerste vrijdag van maart gaat tijdens de Wereldgebedsday het gebed opnieuw de wereld rond. Honderdduizenden mensen voelen zich in de 173 landen, die meedoen aan de viering van Wereldgebedsday, door gebed verenigd en bemoedigd. De viering van de orde van dienst maakt duidelijk dat gebed en actie onafscheidelijk moeten zijn. **Vr. 7 mrt. voor locaties waar Wereldgebedsday wordt gevierd en info via: wereldgebedsday.nl**

Het Noordercafé iedere donderdag

Elke donderdag een avond verdeeld over vier 'cafés': boekcafé (in samenwerking met boekhandel Island Boekholt in Westerstraat), Thomascafé (over twijfel, vragen, zoeken van God), Bijbelcafé (Bijbelverhalen) en Jordaancafé (over thema's en zaken die spelen in de Jordaan). Tot en met juni 2025, iedere do. 20.00-22.00 uur, winkel van Crafted Stories, Noordermarkt 45, noorderkerk.nl

Taizévieringen in de Nassaukerk: elke eerste donderdag van de maand

Een Taizéviering kun je zien als een groot gebed, in zangvorm. Er worden Taizéliederen gezongen, korte muziekfragmenten op tekst, die zich steeds herhalen. Er wordt een Bijbeltekst voorgelezen en er is een lange stilte. Elke eerste do. van de maand, 18.00 uur: maaltijd, 19.00 uur: themagesprek, 20.00 uur: viering. Opgave deelname aan de maaltijd via: info@taize.amsterdam, voor data zie: taizeinamsterdam.nl

Luistergroepen

Het leven vieren en onze zorgen delen. Praten en luisteren naar anderen. Hoe pakken anderen het aan? Luisteren zonder te oordelen of adviezen te geven. Tussendoor een beweging, een gedicht en plezier maken. Voor data, tijden en locaties zie: luistergroepen.org

lieve stad

FIETSEN

met een bakkie troost

Zodra de coronacrisis uitbrak, wist straatpastor Hanna Wapenaar: wie op straat leeft, is nu extra kwetsbaar. Ze startte direct met 'De Koffiets', een project om dak- en thuislozen met een kop koffie te spreken. Wat betekent de Koffiets na bijna 5 jaar?

Tekst HANNA YOO | Beeld ARCHIEF PROTESTANTSE DIACONIE AMSTERDAM

HOE HET BEGON

Het straatpastoraat nam deze bakfiets destijds over van de Sociale Kruidenier (een supermarkt en ontmoetingsplek voor Amsterdammers met een krappe beurs, red). Hanna: 'Ik wist in die lente van 2020 meteen dat ik de straat op moest om met de dak- en thuislozen (een thuisloze heeft nog wel een inschrijfadres, maar wisselt van slaapplek, red) in contact te blijven. De thuislozen mochten niet meer naar de inloophuizen komen, die waren in die tijd alleen voor de daklozen. Dus die liepen met hun ziel onder de arm over straat te zwerven, daarbij was de horeca veelal dicht, en koffie is sowieso vaak niet te betalen voor ze. Dan is een gratis kopje koffie heel welkom, om je aan te warmen. Omdat mijn normale werkzaamheden ook stil waren komen te liggen, ben ik samen met mijn collega Anne Bolhuis elke dag op pad gegaan met de Koffiets. Zo maakte de Koffiets een vliegende start.'

KOFFIETS ZONDER FIETS

Wanneer Hanna en ik met elkaar spreken over de Koffiets, is het woensdag, dus normaal gesproken zou ze op stap zijn met de Koffiets. Maar helaas, de Koffiets is kapot en dus is het improviseren geblazen. Niet zo gek, met een tweedehands bakfiets die ruim 13.000 kilometer op de teller heeft staan. Vervelend is het wel. Hanna licht toe: 'Een vrijwilliger

en ik zijn met onze gewone eigen fiets naar het Oosterpark gegaan om koffie uit te delen. Zonder de Koffiets die herkenbaarheid geeft aan de mensen op straat voelt het toch wel raar om mensen zomaar een kop koffie aan te bieden. Het voelt dan kwetsbaarder. Als ik de Koffiets mee heb, dan fiets ik die gewoon ergens tussen en dat brengt heel veel positiviteit, de sfeer wordt meteen anders. Mensen zeggen dan dat ze me al zagen aankomen op de Koffiets, of ze komen zelf naar me toe voor een bakkie. We krijgen eigenlijk alleen maar positieve reacties. Laatst vroeg iemand mij of hij me even kon spreken omdat hij al jaren zonder papieren op straat leefde. En buurtbewoners of voorbijgangers zien wat we doen, complimenteren ons daarvoor en ik weet zeker dat ze dit met zich mee zullen dragen. Dat is het rimpeleffect van wat wij doen met de Koffiets.'

De Koffiets
brengt positiviteit,
de sfeer wordt
meteen anders'

PROJECT DE KOFFIETS

De Koffiets is een project van de Protestantse Diaconie Amsterdam, waarbij de straatpastor en de vrijwilligers koffie met vaak iets lekkers uitdelen aan mensen, die wel een kopje koffie kunnen gebruiken. Niet minder belangrijk is, dat er gevraagd wordt hoe het met ze gaat. In coronatijd ontstond het project en nu doet de Koffiets wekelijks meerdere plekken aan in Amsterdam.

In dit filmpje zie je de
Koffiets in actie

LAAGDREMPELIG

'De Koffiets biedt de koffie en soms eten gratis aan en is echt vrijblijvend. In vroeger tijden moesten de armen naar de kerk komen voordat ze te eten kregen. Maar zo werkt het straatpastoraat niet. Hanna: 'We proberen mensen niet te bekeren of hen iets op te dringen. Als mensen behoefte hebben aan meer, dan kunnen ze een volgende stap zetten. Ik zie het als mijn taak om aanwezig te zijn, beschikbaar te zijn en te luisteren. Dat is een bescheiden rol en soms vind ik dat ook wel moeilijk. Ik ben maar een van de velen. Aan de andere kant: laatst sprak ik iemand die onder de tunnel vlakbij metrostation Waterlooplein had geslapen. Hij zei tegen een voorbijganger, dat ik wel een goeie was. Zoiets is natuurlijk fijn om te horen!'

DAAR DOE JE HET VOOR

'Het is prachtig als je hiermee iemand z'n dag kan maken, of soms zelfs iemand op een ander spoor kan zetten', vindt Hanna. 'Ik geloof in de kracht van positiviteit en dat God hier doorheen kan werken, dat ik een instrument mag zijn van vrede, liefde en blijdschap. Dit werk geeft mij veel!' Ook vrijwilligers die meefietsen met de Koffiets leren met andere ogen naar hun stad en buurt te kijken. Daarnaast leer je over je eigen beeld bij de dak- en thuislozen. Want, zo benoemt Hanna, waarom bied je iemand

een kopje koffie aan? Blijkbaar vind je dat diegene er dakloos uitziet. Maar waarom vind je dat dan? Op deze manier krijg je ook de kans om je eigen mensbeeld te bevragen.'

ILLUSIE VAN ZELFREDZAAMHEID

Er zijn veel vooroordelen over dakloosheid. 'We hebben wat ik noem een illusie van de zelfredzaamheid,' geeft Hanna aan. 'We denken al snel dat het iemands eigen schuld is als die op straat terecht komt. Maar zoiets kan heel snel gaan en door allerlei ingewikkelde regelgeving is het ook niet makkelijk om hulp te krijgen. Er is bijvoorbeeld een enorme wachtlijst voor het krijgen van een postadres, dat weer nodig is om een uitkering en andere voorzieningen aan te

HANNA WAPENAAR

Hanna Wapenaar (35) is sinds 2018 werkzaam als straatpastor in Amsterdam. Zij houdt contact met de mensen die op straat leven en organiseert verschillende activiteiten voor ze, zoals de Koffiets en de filosofieclub. Daarnaast geeft zij stem aan de dak- en thuislozen in kerk en samenleving.

'Ik zie het als mijn taak om aanwezig te zijn, beschikbaar te zijn en te luisteren'

vragen. Als we dit soort signalen krijgen, kunnen we dit ook weer doorgeven aan de instanties en ze aansporen om hun verantwoordelijkheid te nemen. En ik heb wel eens verhalen gehoord van buitenslapers, die de schuld kregen van de rommel in het park, terwijl dit veroorzaakt was door feestende jongeren. Het is blijkbaar makkelijker om iemand die op straat leeft daarop aan te spreken in plaats van een groepje feestvierders.'

GELIJKWAARDIGE MENSELIJKHEID

'Er was een dame in het Vondelpark die, anderhalf jaar nadat ze me had leren kennen, aangaf dat ze wel wat uitgebreider met me wilde praten,' vertelt Hanna. 'Ze had een huis toegewezen gekregen, maar had niet genoeg geld voor de inrichting. Dus had ze de allergeodkoopste verf gebruikt voor de vloer om maar iets op de vloer te hebben. Omdat ze van een uitkering moet leven, had ze ook niet genoeg middelen om de tuin te onderhouden. Met dat laatste waren de burens niet blij. Daarom vind ik het bijzonder dat ik een uitnodiging krijg om bij zo iemand thuis te komen. Ook was er iemand die de energietoeslag had gekregen en van dat geld een visje voor mij wilde kopen. Eerst voelde ik me bezwaard, want dat is natuurlijk wel een hap uit haar budget. Maar later bedacht ik, dat ze iets wil doen wat je normaal gesproken bijvoorbeeld met een vriendin doet. Ze wilde mij graag iets teruggeven, dus ik heb besloten om dat teken van dankbaarheid te ontvangen van haar. Het voelt alsof ik door mijn aanwezigheid iemands menselijkheid en zelfvertrouwen als het ware kan teruggeven.'

OPROEP

De koffiets is na reparatie voorlopig weer in de running. Gelukkig maar, want het bakkie troost vormt een lichtpuntje voor wie op straat leeft. Maar... de Koffiets is dringend aan vervanging toe, de reparatie kon de ouderdom niet verhelpen. Daarom nodigen we je uit om met een kleine bijdrage een vernieuwde Koffiets mogelijk te maken. Draag jij de Koffiets een warm hart toe? Laat dat zien met je donatie. Groot of klein, alles is welkom.

Doneren: vermeld in het opmerkingenveld dat het een gift is voor de Koffiets.

INSPIRATIE

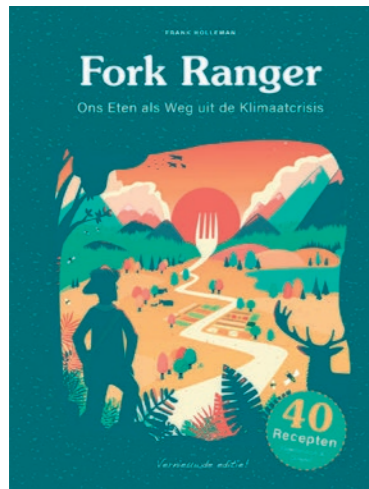
*Ons bekommeren
om wie buitenspel
wordt gezet is geen
hobby van brave
kerkmensen.
Het is de kern
van ons geloven.*

~ ROSALIENE ISRAËL

Voedsel voor de ziel

Hoe ontstijg je de dagelijkse zorgen en gedoetjes, en vind je nou die voeding voor de ziel? ADAM speurt precies naar die boeken die je van binnen verrijken.

Samengesteld door DE REDACTIE

KLIMAATBEWUST KOKEN MET KERST

Ontdek hoe wat je eet het startpunt kan zijn om méér te doen aan de klimaatcrisis. Of je nu elke dag vlees eet of juist niet; dit boek legt uit welke persoonlijke duurzame keuzes rondom eten je kunt maken, die enorme impact hebben. Daarnaast bevat het 40 gemakkelijke recepten om je alvast op weg te helpen. Een mooi kerstcadeau om weg te geven, of om zelf te houden.

Frank Holleman - Fork Ranger: Ons Eten als Weg uit de Klimaatcrisis | uitg. Talk Frankly | ISBN 9789090353258 | € 29,00

OP PAD MET JEZELF

Pelgrimeren blijft ons trekken, en in het bijzonder de Camino naar Santiago de Compostela. Wat bezielt je? In elke aflevering een andere pelgrim aan het woord.

Podcast: Johanna Kroon
i.s.m. Nederlands
Genootschap van Sint Jacob

EEN KLEIN EERBETOON

Na het overlijden van zijn moeder begon Donald Niedekker haar te eren met kleine betekenisvolle handelingen: gewoontes, gebruiken of gedachten uit haar dagelijks leven. In dit dagboek doet hij verslag en schetst zo ook het bijzondere leven van zijn moeder.

Donald Niedekker - Rouw | uitg. Koppernik | ISBN 9789083411965
€ 22,50

HOOPVOLLE HORIZON

Een toekomstonderzoeker en een dominee vragen zich samen af: Wat zien we om ons heen? Wat geloven we? Wat doen we vervolgens? Een must have voor iedereen die zich betrokken voelt bij zingeving binnen én buiten de kerk.

Jeanneke Scholtens & Tim Vreugdenhil - Hoop. Geloven in de toekomst | uitg. Kok | ISBN 9789043541428 | € 14,99

GELOOF IN DE OPVOEDING

Hoe geef je je geloof mee aan je kinderen? Misschien lees je samen de kinderbijbel of praat je over normen en waarden tijdens het eten. Maar wat kun je doen voorbij die keukentafel? Jeugdwerkdadviseur Koos van Beelen gaat in gesprek met vijf experts. Vol ideeën, tips en tools.

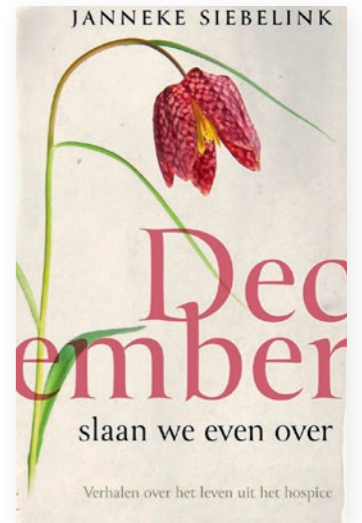

Podcast - Voorbij de keukentafel. Geloofsopvoeding in het dagelijks leven
i.s.m. Protestantse Kerk Amsterdam

EEN ANGST ZONDER VREES

Tachtig pagina's volg je de ik-persoon door een donker bos waar hij is vast komen te zitten met de auto. De nacht valt en het begint ook nog te sneeuwen. Hij klampt zich vast aan elke schim, steen en elk lichtje. Tot hij een oogverblindend wit ziet, een licht dat hij niet langer hoeft te vrez.

Jon Fosse - Een schitterend wit. Uit het Noors vertaald door Marianne Molenaar | uitg. Oevers
ISBN 9789493290624 | €19,-

VERHALEN VOL LEVEN UIT HET HOSPICE

Janneke Siebelink werkte in een Amsterdams hospice en ontdekte er veel over zingeving, over wat het betekent om mens te zijn, over de onvermijdelijkheid, de dood, maar vooral over het leven. Verhalen die troosten en een lach bieden, al verwacht je dat niet als je de ondertitel leest. Een tijdloos boek over een onderwerp dat ons allen bindt en gelijkmaakt.

Janneke Siebelink - December slaan we even over
uitg. ambo anthos
ISBN 9789026362811 | € 21,99

Samen een licht vormen

De toon in het breder gevoerde gesprek over de rechten van LHBTQIA-personen wordt harder. Steeds vaker valt het woord 'drammen' en het gebruik van de term 'alfabetsoep' getuigt ook niet van een positieve waardering van het acroniem 'LHBTQIA'.

Ik begrijp de weerstand. Lange tijd sprak ik zelf ook alleen over 'lesbische vrouwen en homoseksuele mannen'. In korte tijd is de diversiteit van ook andere seksuele oriëntaties en van verschillende genderidentiteiten zichtbaar geworden. Zelfs voor een activist als ik is het soms maar net bij te houden. Zo werd ik in de zomervakantie eindelijk echt wat wijzer over non-binaire mensen door het prachtige boek *Een zee van ruimte* van Lara Billie Rense. Geduld met al deze ontwikkelingen is een schone zaak. Dat probeer ik dan ook op te brengen, maar begrip voor de ongekende hardheid in de weerstand, lukt mij een stuk minder. Mijn zorg is nog toegenomen door de wijze waarop deze weerstand nu ook is neergeslagen in de politiek. De emancipatiewetgeving loopt vertraging op of komt zelfs tot stilstand. Dat hebben we in Nederland zo nog niet meegemaakt.

Maar goed, ik ben een optimistisch ingesteld mens. Het kan nooit zo donker zijn (en in Nederland is het zeker niet donker vergeleken met vele andere landen) of er

zijn wel lichtpuntjes te ontwaren. Die lichtpuntjes zijn voor mij een onderstroom in kerk en samenleving die oog blijft houden voor het heil en het welzijn van alle mensen, en op verandering aan blijft koersen. Als ik hardop stilsta bij mijn zorgen, vertel ik ook altijd over die kerk, die ik helemaal niet kende, maar die mij toch opgetogen een bericht stuurden dat zij hadden besloten tot het zegenen van paren van gelijk geslacht. Of ik noem de *Kingdom Prayer Palace*, de LHBTI-vriendelijke kerk die met name Oegandese christenen trekt, en die we in de Oranjekerk een vierplek konden bieden. Of ik sta stil bij hoe *Together* we waren de afgelopen Pride tijdens de wervelende dragshow in de Westerkerk en het dansfeest daarna. Of ik noem de moedige vrouwen van de *EuroCentralAsian Lesbian* Community* die LHBTQIA-vluchtelingen opvingen aan de grenzen met Oekraïne. Niemand

wilde deze vluchtelingen helpen. Voor hen organiseerden we een succesvol Pink Xmas benefietconcert. En zo kan ik nog wel even doorgaan.

Uiteindelijk vormen al die lichtpuntjes samen een licht dat alle duisternis verdrijft. Daar geloof ik in.

WELIE ELHORST IS LHBTQIA+ PREDIKANT VOOR DE PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM

De Westerkerk

Alles verandert altijd. De kerken van Amsterdam kunnen erover meepraten. ADAM struint de stad af en brengt kerken in beeld, van hun bouwjaar tot hun allernieuwste bestemming. We nemen een kijkje in de Westerkerk.

Tekst: BAUKJE BURGGRAAFF Fotografie: ARCHIEF

Wie
De Westerkerk
Waar
Prinsengracht 281
Sinds
1631

Actuele informatie
op sociale media en
westerkerk.nl

WESTERKERK VOOR DE PROTESTANTSE EREDIENST

'In alle windrichtingen van Amsterdam moest op last van het 17^e-eeuwse stadsbestuur een kerk komen voor de protestantse eredienst', zegt missionair vicaris Cristina Pumplun. 'Zo kwam er de Ooster-, Zuider-, Noorder- en Westerkerk. Architect van de Westerkerk is Hendrick de Keyser. Na zijn overlijden in 1621 is onder leiding van zijn zoon de kerk gebouwd. In 1631 werd met Pinksteren de eerste dienst gehouden.

Grote restauraties waren er tussen 1985-1992 en 2011-2023, beide van binnen en buiten. Ze zijn bekostigd door gemeenteleden, subsidies, donaties en legaten. Het beroemde Duyschotorgel heeft in de loop van haar 350-jarige geschiedenis verschillende restauraties ondergaan, de laatste in 2019.

Op zondagen zijn er momenteel tussen de 150 en 200 bezoekers en met feestdagen zoals Pasen, Kerstmis en Pinksteren tussen de 350 en 500 mensen. We hebben ook een grote 'streamgemeente': zo'n 1200 mensen per dienst kijken via YouTube en Kerkdienstgemist.'

ANNE FRANK

Er is ook een connectie tussen de Westerkerk en Anne Frank. Predikant Herman Koetsveld van de Westerkerk vertelt: 'Als het donker was, mocht ze door een zolderluikje kijken en dan zag ze

een stukje van de toren. Ze moest aanvankelijk erg wennen aan de klokken. Maar toen in 1943 op last van de Duitsers de klokken werden stilgelegd, toen miste Anne ze vreselijk. Het betekende voor haar contact met de buitenwereld.'

REMBRANDT, HET BURGEMEESTERSPOORTJE EN HET DUYSCHOTORGEL

De kerk kent een aantal bijzonderheden. Schilder Rembrandt van Rijn is begraven in een huurgraf in de Westerkerk. Het begraafregister vermeldt zijn begrafenis, maar daarbij wordt niet vermeld waar hij precies ligt. Op een gedenkplaat aan de muur staat: *Hier ligt begraven Rembrandt Harmensz van Ryn Geb: 15 juli 1606 Gest: 4 oct. 1669.* Rembrandt had eerst een koopgraf in de Oude Kerk, maar na zijn verarming werd dat graf verkocht. Bij zijn overlijden was het gebruikelijk om de overledenen te begraven in de dichtstbijzijnde kerk en dat was de Westerkerk. Overigens is het logo van de Westerkerk een tekening van Rembrandt.

Bijzonder is ook het burgemeesterspoortje, de speciale ingang voor de burgemeester aan de Westermarkt. Via die kleine deur in de kerk was hij snel bij zijn speciale zitplaats in een herenbank. In het halletje zit een grote drinkbak voor zijn paard, die nog in oude staat is.

Het Duyschotorgel heeft een prachtige klank. Het orgel is breed inzetbaar voor muziek van 1500 tot nu. De orgelluiken, beschilderd door Gerard de Lairese, zijn prachtig: onder meer is de dansende koning David afgebeeld en veel muziekinstrumenten.

GEEN EISEN EN VERWACHTINGSPATRONEN

Herman: 'De manier waarop de dienst is vormgegeven is door en door protestants. De inhoud van de diensten is ruimzinnig. Bijbelverhalen en actualiteit zijn ten nauwste op elkaar betrokken.'

De Westerkerk was oorspronkelijk hervormd en behoort sinds 2005 tot de Protestantse Kerk Amsterdam.

Herman: 'Je ontmoet elkaar omdat je betrokken bent op Christus op jouw manier. We stellen geen eisen en leggen vanuit de kerk geen verwachtingspatronen op, zoals dat je hier elke zondag komt. De Westerkerk heeft een kerngemeente met een grote groep mensen daaromheen. De helft komt overigens niet uit de stad. Mensen komen hier om geestelijk hun hart op te halen.'

CREDIT: JAAP EN MARJA KOOLE

VEEL JONGE MENSEN

Herman: 'De Westerkerk heeft een studentenwerker. In de kerk worden Studentenmaaltijden gehouden: de ambiance en een conversatie voeren over een gespreksonderwerp stellen de studenten zeer op prijs. Ook voert de studentenwerker pastorale gesprekken met de studenten. Afgelopen voorjaar is er een offlineavond gehouden voor verstillend en verbinding met elkaar. De deelnemers konden stil worden, maar ook lezen, tekenen of schilderen. Zo'n 250 jonge mensen kwamen erop af om even zonder hun telefoon te zijn. Van deze avond is een Instagramfilmpje gemaakt, dat meer dan één miljoen keer is bekeken. De offlineavond wordt vervolgd!'

WARME CHOCOLADEMELK MET KERST

Er is altijd veel te doen in de Westerkerk. In de adventstijd vinden Braambosgebeden plaats op vrijdag 29 november, 6, 13, 20 december van 17.00 tot 17.30 uur. Het jaarlijkse Festival of Lessons and Carols is op zondag 22 december van 19.00 tot 20.30 uur. Cristina: 'Met kerstavond is er veel toeloop. Er is plaats voor 1200 mensen. De bezoekers staan buiten in de rij te wachten tot ze naar binnen mogen. Er klinkt carillonmuziek vanuit de toren en we delen warme chocolademelk uit. In de kerk branden alle kaarsen in de kroonluchters. De Westercantorij zingt kerstliederen. Een trompet klinkt en zelfs een midwinterhoorn!' Op tweede kerstdag worden delen uit het Weihnachtsoratorium van J.S. Bach en één van zijn andere kerstcantates uitgevoerd in een cantatedienst. Orgelmuziek en specifiek muziek van Bach is heel belangrijk in de Westerkerk. Acht keer per jaar worden (Bach) cantatediensten gehouden. Van maart tot en met december is er iedere woensdag om 13.00 uur een lunchconcert met orgelmuziek. De kerk is open van maandag tot en met vrijdag (in de lente en zomer ook op zaterdag) tussen 11.00 en 15.00 uur. Er zijn 150.000 bezoekers per jaar.

Licht in een donker Heelal

Als student natuur- en sterrenkunde leerde ik voor het eerst hoe nietig wij mensen eigenlijk zijn: onze zon is tussen de sterren niets meer dan één zandkorrel op alle stranden van de aarde. Ook leerde ik hoe weinig plaats er overblijft voor een liefdevolle God in een Universum dat 13,8 miljard jaar geleden met de oerknal begon, en sindsdien wordt geregeerd door nietsontziende natuurwetten. Maar wat mij het meest beangstigde was de consensus dat wij mensen enkel uit stóf bestaan: stof die gemaakt is in het centrum van een ster, dat wel, maar nog steeds niets meer dan fysieke materie. Van een ziel die na onze dood voortbestaat was volgens mijn professoren geen sprake. Sterrenstof zijt gij, en tot sterrenstof zult gij wederkeren.

Ik moest in die vertwijfelde tijd op zoek naar lichtpuntjes: iets van zin en hoop in het nihilistische, materialistische wereldbeeld van de natuurwetenschap. Eén van die lichtpuntjes vond ik in de jongerenkelder van onze kerk Vrijburg. Ik vond het in ons samen eten en praten over waar het écht om gaat; maar ook in een boekje dat ik daar zag liggen: *Spinoza uit zijn gelijkenissen en voorbeelden*. Emeritus predikant Jan Knol beschrijft hierin de filosofie van onze grote stadsgenoot, die hijzelf samenvatte in drie

woorden: *'Deus sive Natura'*: God ofwel de Natuur. Spinoza zag God als alles wat er is, en bouwde zo de ultieme brug tussen zingeving en natuurwetenschap. Dankzij hem hoefde ik geen spirituele lichtpuntjes meer te vinden in een leeg en donker Heelal: het Hele Al werd één stralend goddelijk licht. De angst voor mijn nietigheid toverde Spinoza om in ontzag voor de grootsheid van de Natuur; en mijn angst voor de dood werd een wéten dat ik altijd al één was, ben en zal blijven met dit eeuwige goddelijke geheel. Ik hoefde niet meer te zoeken naar de zin van het leven, omdat hij me de schoonheid liet zien van een doelloos leven zonder einde.

Ik hoef niet meer te zoeken naar de zin van het leven

Natuurlijk zou ik nu graag uitleggen hoe dit allemaal is gegaan, maar daarvoor zul je toch mijn boek moeten lezen, dat in februari verschijnt: *Sterrenstof zijn wij: Ontzagwekkende inzichten uit de wetenschap die hoop geven*. Ik beschrijf hierin de spirituele zoektocht die ik aflegde tijdens mijn carrière als kosmoloog. Hopelijk mag dit boek (of anders eentje van Jan Knol of Spinoza), gelezen bij een knapperend haardvuur, een lichtpuntje zijn in deze donkere dagen.

MARGOT BROUWER, SCHRIJVER OVER WETENSCHAP, FILOSOFIE EN ZINGEVING, MARGOTBROUWER.NL

BRANDEND BRAAMBOS

Plek in de herberg?

Of je nu het hele jaar in de kerk komt, of maar heel zelden, kerst raakt ons. Wat maakt het vieren van kerst zo bijzonder? Welke boodschap nemen we mee tijdens de donkerste dagen van het jaar? Predikant Richard Saly laat zijn licht schijnen op dit bijzondere feest.

Tekst: NELLEKE BOS Fotografie: ARCHIEF

Illustratie: VILLAGRAFICA

Waarom staan we elk jaar stil bij dat ene geboorteverhaal? We kennen het verhaal van Jozef en Maria wel. En toch. Door het verhaal steeds opnieuw te delen, kunnen we onszelf verdieping geven. Elke keer kan er een ander aspect naar voren komen, want verhalen uit de Bijbel zijn ge-laagd. Bekijk je het vanuit het perspectief van de aanstaande ouders die een veilige plek zoeken om hun kindje te krijgen? De vreemdelingen die in geen enkele herberg welkom zijn? Of het wonder van een nieuw jong leven dat mensen van heinde en verre bij elkaar brengt? Dominee Richard Saly: 'In de kerststal komen de meest onwaarschijnlijke mensen bij elkaar. Zoals drie wijzen van ver die een heel andere religie vertegenwoordigen, en herders uit het veld. Iedereen vindt iets van waarde in de stal en gaat er mee op weg. De stal is de plek van onverwachte ontmoetingen. Zo hoop ik ook kerk te zijn: een plek waar de meest uiteenlopende mensen iets van hoop vinden.'

En die verbindende plek, die doet ertoe, ziet Richard. 'We zijn als samenleving zo gefragmentariseerd, staan zo op onszelf, en veel mensen hebben juist behoefte aan een groter verhaal. We willen onderdeel zijn van iets groeters. Het

DS. RICHARD SALY

Je vindt Richard Saly in de Jeruzalemkerk in Oud-West. Wat deze predikant betreft vormt Pasen het grootste hoogtepunt van de christelijke feesten, maar het unieke van Kerstmis is, dat daar een wonderlijk leven begint. De geboorte van Jezus brengt mensen bij elkaar. Richards wens: 'Om als kerk een plek te zijn waar de meest uiteenlopende mensen iets van hoop vinden.'

is een authentiek verlangen naar geborgenheid, warmte en het samen zijn, maar ook naar iets diepers dat ons overstijgt.’

GOD IN HET HART KIJKEN

Het zoeken naar iets dat ons overstijgt, is universeel. Toegegeven, wanneer je om je heen kijkt of het nieuws volgt, is het soms lang zoeken. Waar doen we het allemaal voor? Hoe vinden we de kracht om door te gaan? Wat is het grotere plan? Richard: 'Ik geloof dat we God recht in het hart kijken als we het kindje in de kribbe zien. Zo vaak hebben we over God gehoord als almachtig, ook wel als oordelend. Maar hier zien we God in de gedaante van het pure kind. Niet vanuit een veilige hoge positie in de hemel, maar God komt kwetsbaar dichtbij in een pasgeboren baby. Dat is bijzonder. Kerst is daarom fantastisch, én tegelijk is het pas het begin. Het verhaal van Jezus gaat na zijn geboorte verder. Als Jezus volwassen is, blijft hij ons verrassen. Mensen die maatschappelijk gezien onaanraakbaar zijn, raakt hij juist aan en eenzame mensen brengt hij samen. Zijn leven besluit met het allergrootste: opstaan uit de dood, het doen van het onmogelijke. De verhalen over Jezus hebben de potentie om ons diep te veranderen.'

Ik geloof dat we God recht in het hart kijken als we het kindje in de kribbe zien

DUURZAAM MET KERST

Tips voor jouw groene kerst (maaltijd)

De werkgroep Groene Kerk Protestantse Kerk Amsterdam deed in 2022 de oproep aan kerkplekken om een groene kerstmaaltijd te houden. Juist met kerst komt het erop aan dat het feest voor iedereen is. Bij een groene kerstmaaltijd houd je rekening met duurzaamheid, met vegetariërs en aspecten van dierenwelzijn. Dieren horen bij het kerstfeest, maar liever minder als eten. Laat je inspireren door hoe deze kerken invulling gaven aan een groene kerst.

- ✦ Voor de kerstbuurtmaaltijd in De Ark-Slotervaart was een cateraar ingeschakeld die een geheel veganistische maaltijd verzorgde.
- ✦ Tijdens de kerstmaaltijd stond in de Lutherse Kerk geen rund- of varkensvlees, maar hert en wild zwijn op tafel.
- ✦ De deelnemers aan de buurtmaaltijd in de Muiderkerk kregen een plak duurzame chocola mee naar huis.
- ✦ De Oranjekerk kocht voor hun kerstmaaltijd lokaal en duurzaam voedsel bij de diaconale boerderij de Meent.
- ✦ In de Elthetkerk stonden (vegetarische) gevulde pompoen en een extra feestelijk kaasplankje op het menu.
- ✦ Een aparte chefkok zorgde voor veganistische gerechten bij de kerstmaaltijd van Zinnig Noord.
- ✦ Met een bijdrage van de werkgroep Groene Kerk zorgde de Keizersgrachtkerk voor lage kosten voor deelnemers en een extra feestelijke vegetarische maaltijd.

**Ook dit jaar dromen wij van een groene kerst (maaltijd).
Kijk voor tips op sameneerlijketen.nl/advent/kerst**

KERSTREIS NOORDERKERK

Tocht voor kinderen en hun (groot)ouders langs de figuren uit het kerstverhaal

De Noorderkerk organiseert ook dit jaar weer de inmiddels welbekende (Kinder)kerstreis. Met een wandeling door de Jordaan wordt het kerstverhaal verteld voor kinderen uit de buurt. Ze stappen in het kerstverhaal en ontmoeten herders en soldaten, die hun misschien wel de weg naar de Ster wijzen. De kerstreis is op woensdag 18 december 2024. De reis begint in de Noorderkerk, waar de deelnemers tussen 16.00 en 17.00 welkom zijn, om net als ieder jaar, een mooie kerstlampion te maken. De volwassenen knutselen gezellig mee, terwijl op de achtergrond kerstliederen klinken op de piano. De limonade voor de kinderen staat klaar en voor de volwassenen is er koffie, thee en glühwein.

LANGS VERSCHILLENDE SCÈNES UIT HET KERSTVERHAAL

De kerstreis gaat vervolgens van start in kleine groepen. De kinderen met hun kerstlampions maken een tocht langs verschillende scènes uit het kerstverhaal. Op het laatst vinden zij het kindje Jezus. Onderweg wordt warme chocolademelk geschonken en wat lekkers uitgedeeld. De lengte van de tocht is 1,3 kilometer.

Bij terugkomst in de Noorderkerk wacht er nog meer kerstgezelligheid en staat er voor jong en oud eten en drinken klaar. De kinderen krijgen na afloop van de kerstreis een cadeautje mee. Ongeveer driehonderd mensen doen mee aan de kerstreis. Vanwege de grote belangstelling kan er per kind één volwassene mee.

Net als voorgaande jaren is de deelname aan de kerstreis gratis. Zo kan iedereen meedoen. Daarom is een vrijwillige bijdrage, waar u die kunt missen, van harte welkom.

De Noorderkerk organiseert de kerstreis om mensen te laten kennismaken met één van de mooiste verhalen uit de Bijbel en wil iedereen laten merken dat ze echt welkom zijn in de kerk.

Meer info en aanmelden kan tot en met 14 december 2024 via: noorderkerk.nl

ZOVEEL MEER DAN LEKKER ETEN

Hoe zit het met die diepe verandering die kerst met zich mee kan brengen? In de praktijk zien we kerst vaak de vorm krijgen van veel uiterlijk vertoon. Eentjes, sociale verplichtingen, cadeaus en lichtslingers dringen om aandacht. De essentie van kerst ligt verborgen achter al deze drukte. Richard vergelijkt dit met een etentje met goede vrienden waar je je op verheugt. 'Je wil samen een mooie avond hebben, en daarom sta je lang in de keuken, om met lekker eten je liefde voor jullie vriendschap te laten zien. Als ze er zijn, vergeet je van de gesprekken te genieten en maak je je vooral zorgen over de soufflé in de oven. Je hebt stress over iets waar het in wezen niet over gaat. Ga nu eens terug naar de kern: jullie vriendschap, zodat je weer kunt genieten van het bijzondere van samen zijn. Zo kijk ik ook wel naar kerst. Want soms raakt het wezenlijke van kerst ondergesneeuwd door alle opsmuk. En dan wordt het bijna een last, iets waar je aan moet voldoen, en voel je niet meer waar het om gaat.'

EEN GROTER LICHT

Richard: 'De geboorte van een kind transformeert je hoe dan ook, dat kan elke ouder je vertellen. Eerst was je met zijn tweeën, en had je genoeg aan elkaar. Dan komt er een baby, en die doet alles in je leven verschuiven.'

KAARSJES IN DE BAARSJES

a in de Jeruzalemkerk is een beleving. Zondagmiddag voor kerst is er al een interactief kerstfeest voor kinderen, dat de Jeruzalemkerk samen met Westervijk organiseert. Kinderen van 2 tot 12 mogen samen met hun ouders meespelen in het kerstverhaal. Samen gaan ze op zoek naar Jozef, Maria en baby Jezus. In de kerstnachtdienst is de hele kerk vooral verlicht door waxinelichtjes. Een echt buurtfeest waarbij ongeveer twee derde van de bezoekers die avond geen vaste kerkganger is. De dienst bevat een mix aan bekende kerstliederen, radioliedjes en de band speelt ook moderne kerstliedjes. Zo kun je goed ervaren dat kerst gaat over ons als mensen. Dominee Richard Saly: 'Het lijkt vaak alsof je pas dicht bij God kunt zijn als je door allerlei rituelen 'naar God toe beweegt'. Maar God komt met zijn liefde juist naar de mensen toe, dat vind ik de kern van kerst.'

Na de dienst is er chocomel en glühwein, en mensen blijven vaak lang hangen om met elkaar te praten. Op eerste kerstdag is er nog een dienst, waar veel vertrouwde gezichten zijn, maar ook altijd weer nieuwe mensen binnenlopen. Een onbekende bezoeker zei eens na afloop: 'Ik heb weer wat hoop gekregen'. Doordat mensen even in contact waren met dat kind in de kribbe, wakkert hun hoop aan. Soms zien we ze nooit meer in de kerk, maar, geeft Richard aan: 'Hoe het balletje verder rolt, daar zorgt God wel voor.'

Meer weten? jeruzalem-kerk.nl

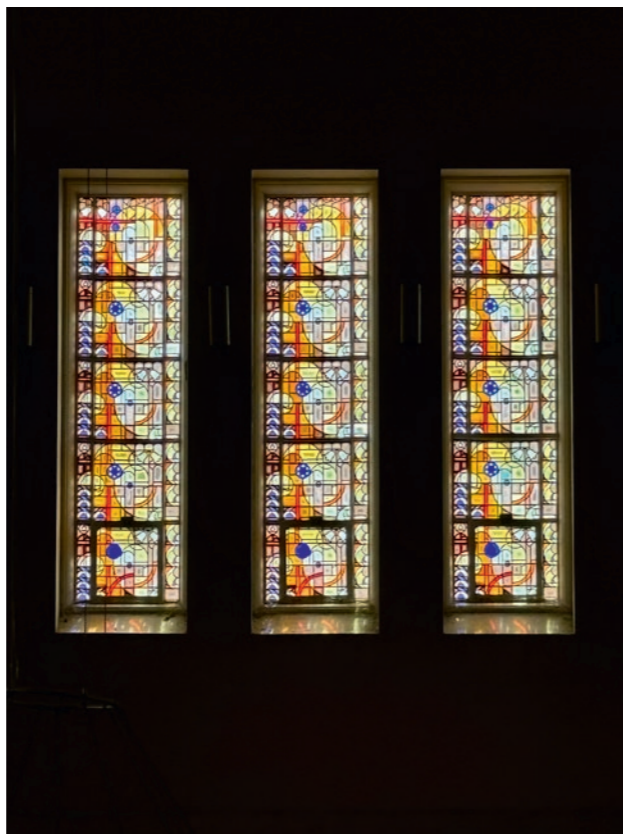
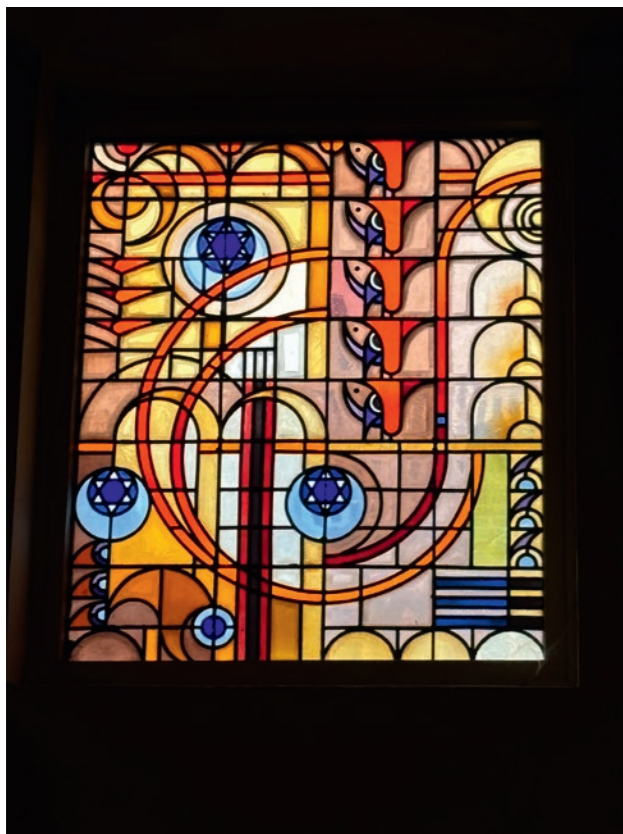
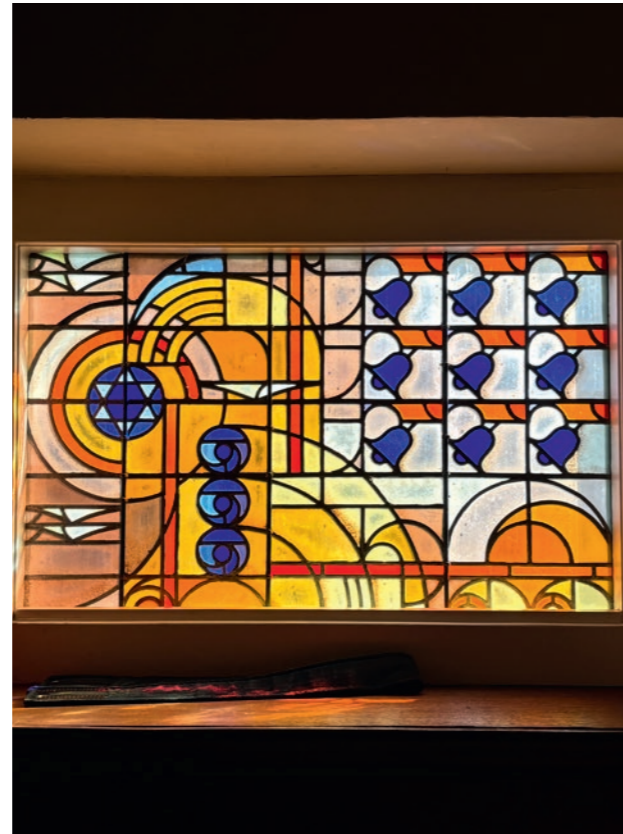
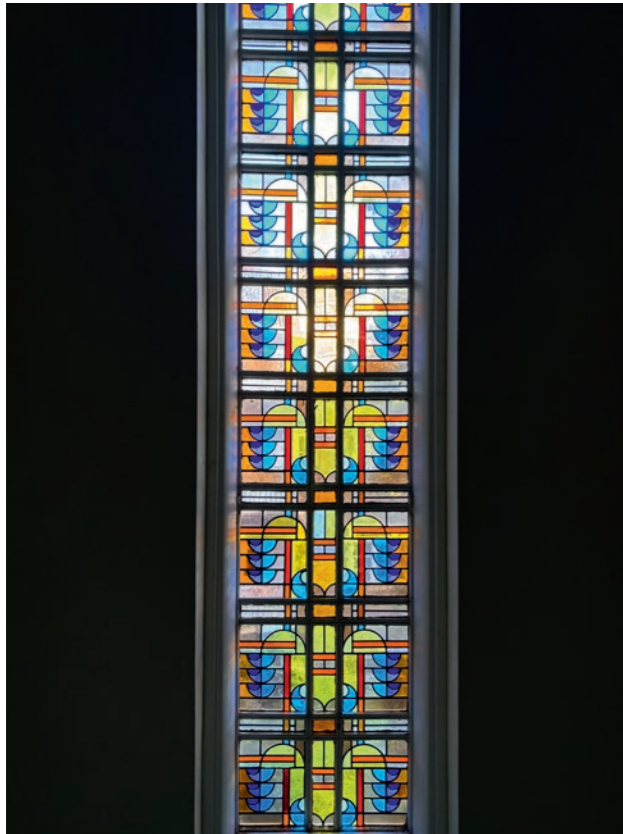
God komt met zijn liefde juist naar de mensen toe, dat vind ik de kern van kerst.

De geboorte van Jezus laat zien dat alles kan veranderen. En dat het meest onwaarschijnlijke kan gebeuren, als je het 'hoe dan' uit handen durft te geven. Wij zijn vaak gebrand op het fixen van onze problemen, maar onze mogelijkheden zijn beperkt. 'Ik zie vaak de ets van Rembrandt voor me,' vertelt Richard, 'waarin herders de boodschap over de geboorte van Jezus krijgen van een engel. Die herders zijn in het donker. Rond de engel straalt licht en daarachter is nog eens enorm veel licht en ruimte. Dat vertelt mij dat God een werkelijkheid is die groter is dan wij bevatten. Geef je jouw problemen uit handen, leg je ze bij God neer, dan kan er ruimte ontstaan die jij zelf niet kon zien. Het is niet gezegd dat alles wordt opgelost, maar wel dat er oplossingen bestaan die wij met ons beperkte denken zelf niet kunnen verzinnen.'

DE ONZICHTBARE HEELMAKER

Richard illustreert dit: 'In Zuid-Duitsland bestaat een traditie waarbij kinderen voor kerst kapot speelgoed onder de boom leggen, en het gerepareerd of vernieuwd terugvinden. Er is een onzichtbare heelmaker waar ze op mogen vertrouwen. Vertaal je dit naar volwassen niveau, dan kun je herkennen dat er in ieder leven dingen stukgaan. Je illusies, hoop, relaties: alles kan kapot. En je kunt niet alles repareren, maar zeker met kerst kun je voelen dat iets wat stuk is, niet het einde betekent. Voor de geboorte van Jezus waren de omstandigheden bijna onmogelijk, en toch begint God iets nieuws. Geef je je over aan het grotere, zoals de herders die op weg gaan naar de stal: dan ontstaat er licht en ruimte.'

Er is veel te doen in de stad. Kijk voor alle kerstactiviteiten van de Protestantse Kerk Amsterdam op protestantsamsterdam.nl/kerst

Herhalende motieven

TEKST MARCO BLOKHUIS, KUNSTHISTORICUS FOTOGRAFIE: ARCHIEF EN JEROEN WILHELMUS

Maar liefst 35 gebrandschilderde glasramen zijn te zien in de kerkzaal van de Willem de Zwijgerkerk. Opvallend is dat veel ramen hetzelfde zijn - of lijken te zijn. De kerk in Amsterdam-Zuid werd in 1931 in gebruik genomen. Het ontwerp van de kerk was van de Amsterdamse architect Cornelis Kruswijk. Kunstenaar Kees Kuiler ontwierp de gebrandschilderde ramen. In het verder sobere interieur vallen de ramen op door hun veelkleurigheid.

Het gaat om drie verschillende series met identieke of vrijwel identieke ramen: veertien ramen beneden in de kerkzaal met het thema 'Kerst', achttien ramen boven in de kerkzaal met 'Pinksteren' als thema en drie grote ramen in de voorgevel met het thema 'Pasen'. Toch zijn er de nodige verschillen. Het kerstverhaal wordt afgebeeld met symbolen en abstract gemaakte vormen, die op bijna alle ramen terugkomen, aangevuld met nieuwe motieven.

Op de veertien kerstramen zijn drie symbolen te zien: 1. een davidsster, 2. negen luidklokken of kerstklokken en 3. drie blauwe cirkels. Wat Kuiler hiermee wilde aangeven is niet direct duidelijk. Het raam is zo gestileerd dat er ruimte lijkt voor een eigen invulling. De ster verwijst waarschijnlijk naar de ster van Bethlehem en naar Jezus. De negen klokken kunnen in het algemeen verwijzen naar klokgelui maar ook naar de engelenkoren. De drie blauwe cirkels verwijzen mogelijk naar de wijzen uit het Oosten die de ster volgen.

Deze symbolen komen terug op de andere twee series ramen in de kerk, aangevuld met een nieuw motief. Op de paasserie is dat een kruis tegen een lichte achtergrond. Bij nadere beschouwing blijkt het een gestileerde figuur te zijn met wijd gespreide armen, waarschijnlijk verwijzend naar Jezus als de opgestane voor het open graf.

Op de pinksterramen zijn dat rood-oranje vlammen die zijn gecombineerd met gestileerde vissen, mogelijk een verwijzing naar Christus. Opvallend is dat op deze ramen steeds drie davidssterren zijn te zien. Wijst dit misschien op de verspreiding van de kerstgedachte? Door de herhaling van motieven is er duidelijk sprake van een opbouw en een doordacht beeldprogramma. Het verhaal van kerst loopt via het paasverhaal door in het verhaal van Pinksteren en vormt een samenhangend geheel. De aanduiding 'kerstgedachte' of 'allegorie van het kerstverhaal' is in feite heel inclusief: kerst is de opmaat naar het verlossingswerk van Jezus op aarde. Zonder Pasen en Pinksteren is het verhaal van kerst niet af.

DE WILLEM DE ZWIJGERKERK

Geopend tijdens de zondagse kerkdienst om 10.00 uur, en tijdens diverse activiteiten doordeweeks. Zie willemdewizgerkerk.nl voor de actuele agenda.

Stilte in de stad

iedereen een plek

HEB JIJ IN HET DRUKKE AMSTERDAM WEL EENS BEHOEFTE AAN EEN PLEK WAAR HET STIL IS, WAAR JE TOT JEZELF KUNT KOMEN? KRISKRAS DOOR ONZE STAD ZIJN PLEKKEN WAAR DIT KAN.

ONMISBARE STILTE

Stilte. Laatst wandelde ik in de duinen, en het was er stil. Soms hoorde ik wat vogels, of een takje dat knapte onder mijn voeten. Heel af en toe hoorde ik een vliegtuig in de verte. Maar toch, het was stil, en dat verwonderde me. Ik ben het niet meer gewend. Amsterdam is een plek vol leven en beweging. Er is altijd wat te doen, en altijd wat te horen. Ook thuis is mijn leven gevuld en neemt mijn telefoon de stille momenten tussendoor vaak in. Misschien herken je dat.

In onze almaar drukker wordende samenleving is stilte zeldzaam aan het worden. Ook in de kerken. De diensten op zondag, de vele activiteiten die kerken alle overige dagen organiseren, ze bieden rust, maar zijn ook vol met woorden, klanken, handelingen. Er is plaats voor gebed, natuurlijk, en gelukkig maar, maar hoe stil is dat nu echt? Hoe vaak is er een gebed, met méér dan enkele ademhalingen van stilte? Diepe stilte is een schaars goed, en toch hebben we haar zo nodig. Om bij onszelf te komen. Om God toe te laten. De stille duinen zijn mijn stilteplek, en daarnaast ben ik dankbaar voor de stilteplekken die onze stad herbergt. Want stilte is als de pauze tussen uit- en inademen: onmisbaar om verder te gaan.

~ Nelleke

GEBEDEN IN DE WESTERKERK

Vespervieringen rond het Brandend Braambos van een half uur op de late vrijdagmiddag met goede woorden, gebeden en met orgelmuziek die past bij de tijd van het jaar. Voor toeristen die aanschuiven zijn gesproken woorden - uit de Bijbel en moderne poëzie - in het Engels beschikbaar.

Westerkerk, vrijdag 29 nov. 6, 13 en 20 dec. om 17.00 uur

FOTO: ROOS VAN PINXTEREN

STILTEMOMENT MET EEN KWARTIER MUZIEK

Iedere vrijdag is de Sloterkerk open voor het branden van een kaars, meditatie, ontmoeting en een stiltemoment. Om 17.00 uur bespeelt David Schlaffke of Brian Fieldhouse het Knipscheer orgel, of zijn er andere musici. Zie sloterkerk.nl en osdorpsloten.nl voor het actuele programma. Reserveren niet nodig: van harte welkom. **Sloterkerk, elke vrijdag van 16.30-17.30 uur**

FOTO: MARLOES VAN DOORN

FOTO: LINDA ZWART

ZINGEN EN STIL ZIJN

Wie ooit in oecumenische kloostergemeenschap Taizé is geweest, denkt er vast met warmte aan terug. Dompel je onder in de sfeer van Taizé. Ken je het nog niet en ben je nieuwsgierig? Sluit vooral aan bij een viering voor jongeren, geïnspireerd door Taizé. In de dienst zullen de Taizéliederen en de stilte maken dat je in een diepere verbinding komt met elkaar en jezelf, God en de wereld om je heen.

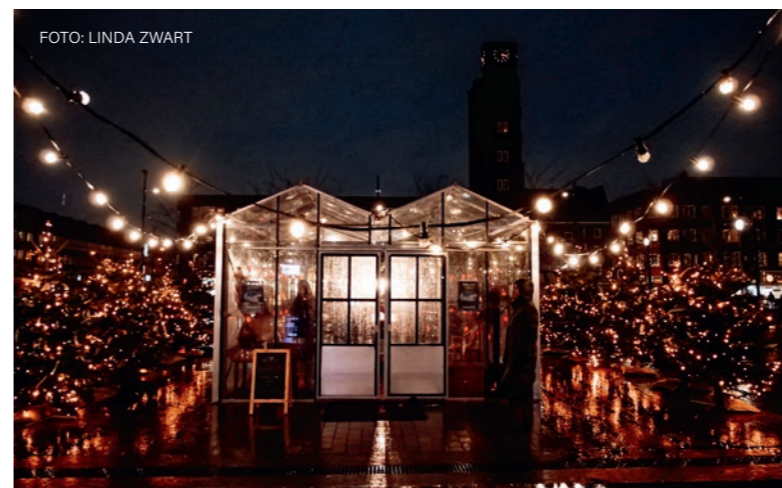

FOTO: LINDA ZWART

ROUWEN EN VIEREN IN DE KAS

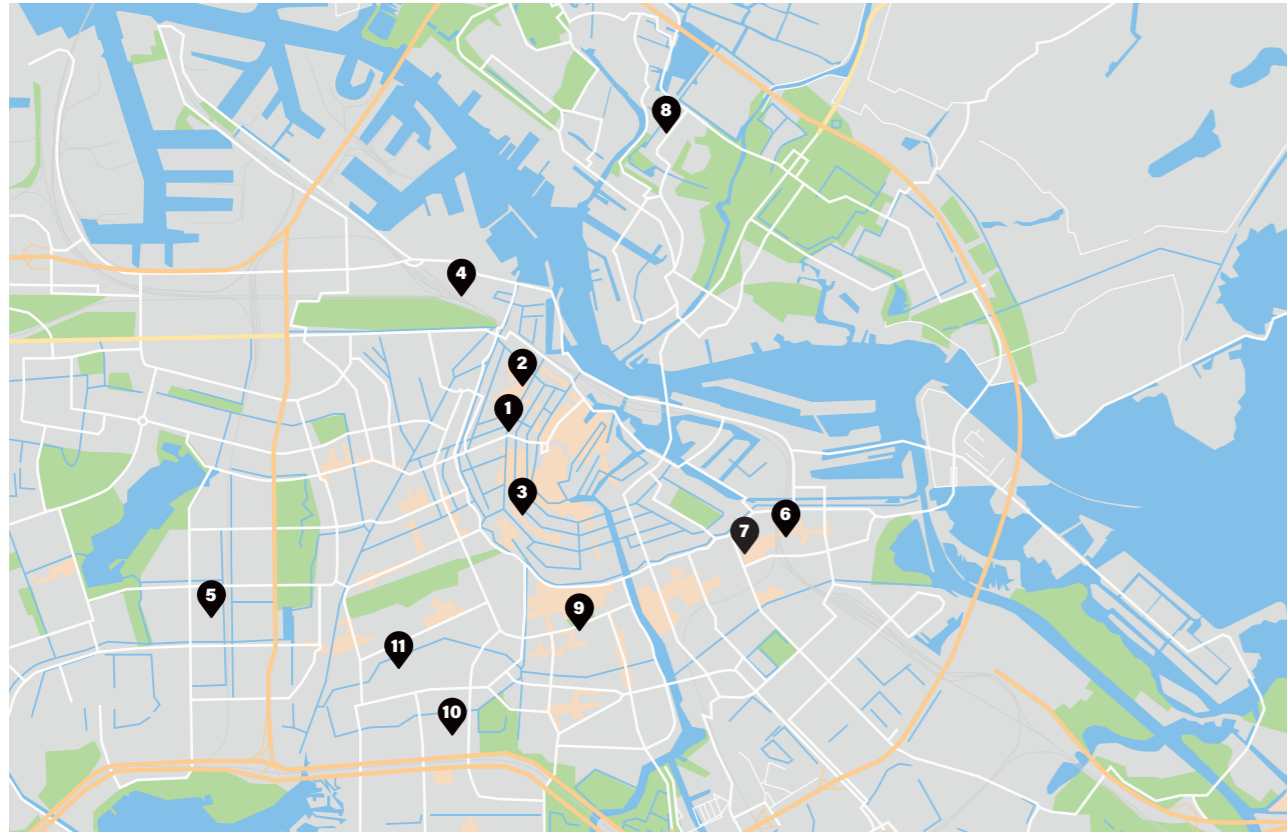
Juist in de gezelligste maand van het jaar is er plek nodig voor je verdriet. Wie mis je? Loop binnen in de Kas, waar je stil kunt zijn om wie je verloren hebt en je juist altijd bij je draagt. Zie ikrouwook.nl
Mercatorplein, dagelijks in de laatste weken van december

STIL IN DE SPAARNDAMMERBUURT

De kapel van buurtkerk Hebron in de Spaarndammerbuurt is regelmatig open om even stil te worden en tot rust te komen. **Hebron, elke dinsdag van 10.00 tot 16.00 uur, vrijdag van 9.00 tot 16.00 uur en zondag van 10.00 tot 13.00 uur**

Waar vind jij jouw stilte?

Overzicht van stitteplekken in de stad

1 Westerkerk

Prinsengracht 281
westerkerk.nl

2 Noorderkerk en de Noorderkapel

Noordermarkt 48
noorderkerk.nl

3 Keizersgrachtkerk

Keizersgracht 566
keizersgrachtkerk.nl

4 Kapel Hebron

Polanenstraat 197
hebron.amsterdam

5 De Ark (Slotervaart)

Van Ollefenstraat 9
regenbooggemeente.nl

6 Elthetokerk

Javastraat 118
elthetokerkamsterdam.nl

7 Muiderkerk

Linnaeusstraat 37
muiderkerk.nl

8 De Ark (Noord)

Aakstraat 60-64
protestantsekerkamsterdamnoord.nl

9 Oranjekerk

Tweede van der Helstraat 1-3
oranjekerkamsterdam.nl

10 De Thomas

Prinses Irenestraat 36
dethomas.nl

11 Willem de Zwijgerkerk

Olympiaweg 14
willemdezwijgerkerk.nl

Geen plaats

‘Vanaf het moment dat jij er was, werd alles anders. Het was alsof het licht werd in die boerenschuur. Zo moe als ik was, werd ik helemaal blij van binnen. We voelden dat er een nieuwe tijd in de lucht hing. Dat er een tijd zou aanbreken waarin er vrede zou zijn.’

Met deze hoopvolle woorden uit de mond van zijn moeder Maria (vrij naar Karel Eykman, ‘Jezus van mens tot mens’, 2011) begint het leven van Jezus. En dat is wonderlijk. Want als er door de Evangelieën heen iets duidelijk wordt, dan wel dat er geen plaats voor hem is. Hij wordt geboren in de marge van het Romeinse rijk, in een gammel schuurtje. Zijn moeder is ongehuwd en zijn vader is een grote onbekende. Als volwassene leidt hij een rondtrekkend bestaan en zien religieuze autoriteiten hem liever komen dan gaan.

ONGEWENST

Ze achten hem zelfs zo ongewenst, dat hij het met zijn leven moet bekopen. Jezus’ geboorte vieren kan mede daarom niet anders dan hand in hand gaan met stilstaan bij en aandacht vragen voor wie in onze samenleving, in deze stad, ongewenst zijn. Wie geen plek gegund wordt en veroordeeld is tot een leven in de marges van onze maatschappij. Ons bekommern om wie buitenspel worden gezet, genegeerd, weggeduwd, ontmenselijkt, is geen hobby van brave kerkmensen. Het is de kern van ons geloven.

WORSHIP A HOMELESS MAN

‘How can we worship a homeless man on Sunday, and ignore one on Monday?’, verzuchtte de Amerikaanse publicist Shane Claiborne. Niet voor niets houdt Jezus zich op met mensen die er op een of andere manier niet bij horen: door wat ze doen, van wie ze houden, hun fysieke beperking, staat van verwarring. Met deze mensen maakt hij contact, hij komt bij hen thuis, hun levens krijgen in de ontmoeting met hem een nieuw, hoopvol perspectief. Daarom wordt jaar in jaar uit in de avondgebeden in de Oude Kerk het gebed voor Mokum (van prof. dr. Mirella Klomp) gebeden. Opdat onze stad waarlijk Mokum (makom) is, een plaats waar vrede te vinden is en waar het goed is om te leven. Voor jou. Voor mij. Voor iedereen.

Opdat Mokum een plek van vrede is

*God, we bidden U
voor deze stad, dit Amsterdam van U,
de plaats wij U ons stelt.
Laat het een stad zijn
vastberaden tot ruimte voor meerstemmigheid,
heldhaftig in verzet tegen wat mensen kleineert
barmhartig in haar oordelen en in haar daden.
Wij bidden dat Amsterdam
meer en meer Mokum wordt,
een plaats waar mensen U binnen laten.*

ROSALIENE ISRAËL, STADSPREDIKANT EN SCRIBA VOOR DE PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM

Vier samen kerst in Amsterdam!

PROTESTANTSAMSTERDAM.NL

